

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Libertatibus Ecclesiae Gallicanae

Charlas, Antoine

Leodii, 1684

Liber Decimus De particularibus Libertatis Ecclesiae Gallicanae Capitibus à
Petro Puteano assignatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38227

LIBER DECIMUS

De particularibus Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ Capitibus à Petro Puteano assignatis.

I. **S**uperflua videretur famosi voluminis probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ continentis, discussio, quippe quod & à Rege Christianissimo, & à Clero Gallicano, statim ut prodiit in lucem fuerit improbatum, nisi ejus Confarcinator Petrus Puteanus ob istum quoque Librum laudaretur à Scriptoribus Gallicanis, ejusque doctrina probaretur, & quasi lex plerumque haberetur, à sæcularibus forum præsertim sectantibus. Posset etiam fortasse aliquis suspicari Illustrissimos Antistites Gallicanos an. 1682. Parisiis congregatos has quoque Libertates, seu veriùs servitutes probasse verbis illis tertiæ propositionis; *Valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos.* Ubi non confirmantur tantùm regulæ, mores & instituta, quæ ab Ecclesia Gallicana recepta fuerint, quæ

quæ Canonicae disciplinae consentanea præsumi facilius possent, sed etiam quæ à Regno, in quibus si censerentur quæcumque à Puteano, Fevreto, & aliis scripta sunt, periclitaretur ipsa fides & religio. Quamquam adeò sunt enormia pleraque, ut præsumendum non sit prædictos Dominos Episcopos contra Decessorum suorum exemplum illa confirmare voluisse, sed potius instituta à Regno simul, & ab Ecclesia, non autem à Sæculari tantum potestate, præcepta intellexisse.

II. Alterum Puteani volumen, cui præfixus est titulus; *Traité des Droits & Libertés de l'Eglise Gallicane*, cum nudas ferè propositiones sine probationibus contineat, eamque tantum fidem facere possit, quam exigunt probationes congestæ, peculiari confutatione, aut examine non indiget.

III. Utrumque autem volumen eo tantum spectat, ut jurisdictio Ecclesiastica sæculari subiciatur. Quamobrem constitutâ distinctione inter utramque potestatem, si ex justitiæ legibus, non ex Principum potentia, vel ex aulicorum studio de doctrina ibi tradita judicetur, causâ ubique cadet Puteanus. Hanc autem distinctionem, etsi Elogiis communibus extollant, etiam qui potestates magis confundunt, tamen penitus tollunt in controversiis particularibus, ut auctoritatem Regiam, vel potius suam, propriumque commodum cum

618 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Ecclesiasticorum jurium detrimento augeant. Ita-
que statuenda est, ceu primum fundamentum,
cum vel sola sufficere possit, si bona fides ubique
adhibeatur.

IV. Porrò volumen istud non incongruè de-
finieris farraginem Actorum malorum, falsorum
dubiorum, Autoris intentum confutantium, ab
illegitima potestate profectorum, vi, vel fraude
executioni demandatorum, inter quæ tamen in-
serta sint nonnulla bona, vera, à legitima potesta-
te acta, ratione ac justitiâ in usum inducta, sed
pauciora, & eo sine consarcinata, ut Ecclesiastica
jurisdictio in servitutum sub potestate laica detru-
deretur; qui finis patet ex titulis capitum, in quæ
acta illa congesta sunt, cum quibus tamen titulis
sæpè parum conveniunt.

V. Equidem cum magna, & præcipua illorum
actorum pars sint Senatus-consulta, vel alia instru-
menta à potestate sæculari ædita, sufficere videretur
eis constitutiones Ecclesiasticas, contra quas
edita sunt, è regione opponere. Quis enim Christianus
in materia Ecclesiastica summi Pontificis vel
Concilii generalis auctoritatem auctoritati Principis,
vel Senatus non anteponat. Nonne minùs præsum-
endum est Ecclesiam Laicorum, quàm Laicos
Ecclesiæ jurisdictionem usurpasse?

VI. Cum autem Puteanus non tam scripserit,
quàm

quàm exscripserit, non confutatione indiget, sed observatione. Quomodò enim v. g. confutes Senatus-Consultum nullâ prolatâ ratione declarans causam aliquam Ecclesiasticam ad Tribunal sæculare pertinere, nisi admovens distinctionem inter utramque potestatem, & Lectoris justitiam invocans. Hæc si adsit, superflua est ferè quævis Libri impugnatio.

CAPUT PRIMUM.

De distinctione inter Potestatem spiritualem, & temporalem.

1. Nemo est adeò iniquus, qui speciem justitiæ non pretendat, dum graviores etiam infert injurias: Distinctionem inter Potestatem spiritualem & temporalem, ut jam inuimus, non solum admittunt, sed etiam argumentis confirmant, qui sædiùs illas confundunt, aut ut alteram absorbeat, altera vehementius enituntur. Quem non delectet legere Carolum Fevret. Tract. de abusu lib. 1. cap. 7. num. 10. utramque potestatem tam perspicuè discernentem, & discrimen tam vario probationum genere illustrantem? Affert ille Canones; scilicet Can. Duo sunt. dist. 96. Duo sunt, quibus principaliter hic mundus regitur, autoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. Citat etiam Canonem sequentem, non tamen verba refert, quæ ista sunt; Si Imperator Catholicus est (quod salvâ pace ipsius dixerimus) filius est, non Præsul Ecclesiæ. Quod ad Religionem competit, discere ei convenit non docere: habet privilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis Divinitus consecutus est, ut ejus Beneficiis non ingratus contra dispositionem cælestis ordinis nil usurpet. Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates, quas si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectas. Imperatores

Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis Praesulibus non praesere. Idem omnibus istius distinctionis Canonibus statuitur.

2. Adducit etiam Fevretus ex Can. Quoniam. dist. 10. qui pars est Canonis, Cum ad verum dist. 96. haec verba nonnihil immutata; Sic Deus actibus propriis, & Dignitatibus distinctis utriusque potestatis officia discrevit, ut & Christiani Principes pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium Imperialibus legibus uterentur. Quatenus spiritualis actio à carnalibus distet incursum; & militans Deo negotiis non se implicet secularibus: ac vicissim Divina non attingat, qui est temporalibus intentus. Sunt etiam in hac dist. 10. alii Canones huc pertinentes,

3. Laudat Justiniani novell. 6. in proem. unde pauca describit, sed, omisis illis, quæ clarius distinctionem designant. Sic autem habet novellæ 6. præfatio; Maxima quidem in hominibus sunt dona Dei à supernâ collata clementiâ, sacerdotium, & Imperium: illud quidem Divinis ministrans; hoc autem humanis praesidens, ac diligentiam exhibens: ex uno eodemq; principio utraque procedentia humanam exornant vitam.

4. „Adjungit Fevretus; A Deo sunt immediatè Papatus
„ & Imperium, & idè Deus æternus duos constituit Vi-
„ carios, unum in spiritualibus, alterum in temporalibus,
„ De Rossell. Tract. de potest. Pap. & Imp. Duas illas po-
„ testates distinguit ex eo quod una exerceatur in animas,
„ in corpus altera; quod unius gladius spiritualis sit, alte-
„ rius autem materialis; quod non solum actus, seu functio-
„ nes, sed etiam objecta & fines diversos habeant; quod sint
„ duo Principatus, duo genera hominum, duo gladii, duæ
„ jurisdictiones; una spiritualis, alia temporalis. Addit testi-
„ monium Synesii Episcopi Tolemaidis.

5. Ex Hincmaro in epist. ad Episcopos quosdam Franciæ, profert hæc verba; Sicut in Pontificibus, ac Regibus ordinem sunt divisâ vocabula, ita sunt in unaquaque professione divisâ ordinationum officia. „ Ex quodam Procuratore Regio ista; duas illas jurisdic-
„ nes, quibus principaliter mundus regitur, à Deo fuisse ab
„ invicem separatas, distinctas, & divisas, ita ut neutra al-
„ teri subesset, Ex Poëta Gauthero in gestis Federici Enobar-
bæ hoc Disticum.

*Ecclesiam regat ille suam, Divinaq; jura
Temperet, Imperium nobis fascesq; relinquat.*

Ex

Ex S. Fulgentio libro de prædest. & grat. sequentia; *Quantum pertinet ad hujus temporis vitam, in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo Christiano nemo Imperatore celsior.*

6. Parum juvaret nosse distinctionem inter duas illas potestates intercedere, nisi sciretur, quæ sint utriusque munia & officia. Hæc, ut inquit Fevretus, ab eodem Deo assignata sunt, à quo constitutæ sunt ipsæ potestates; scilicet Paralip. lib. 2. cap. 19. unde ista excerptit aliquibus prætermis-
 sis; *Omniem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, ubicunque quasiio est de mandato, de lege, de ceremoniis, de justificationibus, Amarias Sacerdos, & Pontifex vester in his, quæ ad Dominum pertinent, præstabit. Porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in Domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. Et Deuter. cap. 7. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem; causam, & causam; lepram, & lepram. venies ad sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore. Quocirca Lyranus observat duarum jurisdictionum differentiam his verbis; In spiriualibus recursus est ad summum Sacerdotem; In temporalibus ad Iudicem: adeo ut ab inferioribus Iudicibus Ecclesiasticis appelleretur ad summum Pontificem, & ab inferioribus Principibus, & Iudicibus secularibus ad Regem, seu Imperatorem.*

7. Denique ambas illas potestates, & inter ipsarum munia distinctionem cunctis Nationibus innotuisse probat Fevretus multis autoritatibus, quarum luculentissima videtur „Bobadillæ Hispani lib. 2. Politic. cap. 18. cujus est ista sententia; „Reipublicæ eversio ex Officiorum perturbatione nascitur; „speciatim quod potestates & Iudices Ecclesiastici, „& Sæculares alteri alterorum jurisdictionem invadunt, & „administrare, exercere, atque usurpare ambiunt utrumque „gladium, non reddentes quod Cæsaris est Cæsari, & quod „Dei est Deo. Ità disputat Fevretus; sed utrùm cum hac doctrina consentiant, quæ in duobus illius Tractatûs voluminibus scripsit, iudicabit Lector quilibet, si modò ratione utatur, & aliquam justitiæ legem sequatur, nedum si pietatem ac religionem. Sed de illo Autore rursûs libro ultimo.

8. Distinctionem inter potestatem spiritualem, & temporalem jam versarat egregiè Illustrissimus Petrus de Marca lib. 2. de concord. Sacerd. & Imper. cap. 1. à num. 4. ubi facilem di-

cit utriusque limitum discretionem, quam tamen in præfatione difficillimam esse dixerat. Eam etiam difficultatem agnovit Fevretus in sua præfatione. Ego impossibilem arbitror iis, qui alterutrius terminos protendendi studio ducuntur. *Quibus autem finibus regi debeant suprema illa potestates, inquit Marca præd. num. 4. satis antiqui Patres nobis præverunt; ut difficile non sit, ritissimâ viâ eorum vestigia sectari, nisi quis malit consulo, & datâ operâ in errores impingere. Regium Imperium quietem publicam; Episcoporum sollicitudo felicitatem aeternam hominibus procurat, testante Apostolo. Reges secularibus, Pontifices spiritualibus ordinandis se impendunt. Verissime autem subjungit; Quamdiu neutra potestatum in alienos limites infiliat mutua concordia res Christiana amplificabitur. Utinam deposito proprii commodi affectu, agnoscendis limitibus daretur opera, nec pueret, aut pigeret ab alienis resillire. Equidem, profequitur Marca, hodie satis perspecta esse reor isthac, qua protuli axiomata, non solum juris humani, atque Divini callentibus, sed etiam cuilibet è trivio. Illa tamen pluribus probationibus communit.*

9. Prima est Osii Episcopi Cordubensis ad Constantium Imperatorem admonitio à S. Athanasio in epistola ad solitariam vitam agentes relata. *Tibi Deus, inquit Osius, Imperium commisit; nobis, qua sunt Ecclesia, concedidit. Et quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi Divina. Ita & tu cave, ne qua sunt Ecclesia, ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, scriptum est, qua sunt Caesaris, Caesari; & qua sunt Dei, Deo. Neque igitur sas est nobis in terris Imperium tenere, neque tu Thymiamatum, & Sacrorum potestatem habes, Imperator. Constantiam illam longè postea imitatus est S. Theodorus Studita Leonem Armenum sic allocutus, ut testatur Theostericus in vita S. Nicetæ apud Surium ad diem 3. Aprilis. Respondit autem, & Theodorus vehemens Ecclesia Magister, Dux Studitarum: nec tentes nunc, ô Imperator Ecclesiasticum statum dissolvere; ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem Sanctorum; non dixit Reges. Tibi quidem ô Imperator, civilis status, & exercitus commissus est. Hæc igitur cura, Ecclesiam autem Pastoribus & Doctorebus (ut ait Apostolus) derelinque. Ita Theodorus Leoni Armeno anno 814.*

10. Secundò SS. Patres, & alios Scriptores, nonnullos etiam Imperatores refert Marca. Gregorium Nazianzenum, Ildo-

Isidorum Pelusiotem, Joannem Chrysoftomum, Synesium, Gelasium, Symmacum, Gregorium II. Nicolaum I. Innocentium III. Metrophanem, Valentianum, Justinianum, & Ludovicum Pium. Concludit; Possent in hanc sententiam plurimos Ecclesia Gallicana Autores laudare, Hincmarum, Ivonem, Bernardum, Petrum Blesensem; sed satius esse duci in re nota parcere diligentia, quam nimiam sedulitate fastidium movere Lectori. Addit tamen testimonium Lupi Ferrariensis epist. 81. scribentis, quod Christus potestatem suam ad gubernandam Ecclesiam in Sacerdotes divisit & Reges; ut quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges.

11. Dixerat num. 5. Petrus de Marca, Gelasii potestatis utriusque terminos constituentis definitionem amplexos esse, gregem, Episcopos, & Proceres Ecclesie Gallicanæ in Concilio Parisiensi & in libris Capitularium. Rem eandem postea profecutus est anno 1646. in libel. Barcinone edito, & libris de Concordia, dum iterum prodierunt in lucem, præfixo.

12. Posito igitur illo principio tanquam certissimo, & omnium sententiâ comprobato; nimis distat spirituale à temporali, sacrum à profano, quàm ut possint eorum limites, sinceri, ac veritatem & justitiam, potius quàm proprium commodum, & honorem sectantis Judicis cognitionem effugere. Si qua post examen superest difficultas, aut obscuritas, ab iniquo affectu plerumque ortum habet. Nec unquam vulgata illæ allegationes, executionis Canonum, possessorii, abusus Ecclesiasticæ potestatis, ac similia, probabilem æquis hominibus, nedum Deo infinitè sapienti & justo, efficient alienæ jurisdictionis usurpationem. Sed quoniam communia, & ut Dialectici loquuntur, abstracta non tam ægrè conceduntur, quia non incommodant, descendamus ad singularem, percuramusque Capita Libertatum Ecclesie Gallicanæ, ad quæ revocatae sunt à Puteano illarum probationes.

CAPUT II.

*De Regum Francia meritis erga Ecclesiam, eorumque cum
summis Pontificibus necessitudine ad tria prima Capita
probationum Libertatum Ecclesie Gallicane.*

1. **I**stius Voluminis Capiti primo appositus est titulus, qui nos labore relevat examinandi, quæcumque complectitur. Cum enim de pietate, ac meritis sit Regum Franciæ erga Ecclesiam, summos Pontifices, ac sanctam Sedem; eò tantum videtur spectare, ut religio Christianissimorum illorum Principum commendetur; quam eis laudem tantum abest, ut nos invidemus; ut etiam, si quid conferre possemus, augere omnino cuperemus, quò propositis potentissimo Regi Ludovico XIV. Majorum ac Prædecessorum exemplis, magis ac magis accenderetur ejus erga Ecclesiam, & adversus Ecclesiæ hostes zelus, suorumque ipse posterorum imitationi illustriora relinqueret exempla.

2. Significat autem Puteanus jam in ipso limine, quod sit ejus consilium, cum in titulo primi Capitis, Regum Franciæ dumtaxat meminerit. Ex quo intelligitur ipsum non Ecclesiæ Gallicanæ, sed Regis, ejusque Officialium, ac Judicum causam agere; quandoquidem nusquam, aut rarissime Cleri, qui Ecclesiæ sine dubio prima, & præcipua pars est, merita, & jura commemorat, nisi fortè ut potestati sæculari submittat. Nonnè debuerunt etiam in hoc primo Capite Antiquorum Episcoporum Galliæ erga sanctam Sedem reverentia, & obedientia, strictissimaque cum illà conjunctio commendari? Nihilnè ad honorem Regni Christianissimi pertinet vetusillius Cleri cum Romano Pontifice tum in fide, tum in moribus & disciplina consensus? sed si laudes Regum Francorum explicandas susceperat Scriptor iste, cur prætermisit ipsorum fidem, & quæ à tot sæculis in throno Gallico inviolata permansit, quæque totius Religionis, atque adèd Ecclesiæ ipsius fundamentum est? Nimirum politicè de rebus Ecclesiasticis, non autem Ecclesiasticè scribebat. Itaque

Re.

Regum erga Ecclesiam, & Pontifices beneficia, temporaria præcipuè, alia verò nonnisi quæ plurimum habent splendoris, explicat.

3. Cæterùm Caput istud primum nonnulla complectitur falsa, v. g. quod refertur num. 3. ex Sigeberto à Gratiano exscriptum dist. 63. cap. *Adrianus. De potestate summum Pontificem eligendi & Episcopos investendi*, quæ supponitur Carolo Magno ab Adriano Papa data, quod jam multi Scriptores validissimè confutarunt: nonnulla modum apertissimè excedunt, ut num. 6. hæc elogia; *Christi fidelium supremo Principi, inclytæ sanctitatis miraculis, in hac virtute divina, ac felicitate mirabile; præfulgente Philippo, &c.* Quæ nonnisi per adulationem Philippo Pulchro concini potuerunt. Tale est etiam quod in fine dicitur; *Regem non solum temporalitatem, sed etiam Divinitatem obtinere*; Alia, nisi sanè interpretaris, falsam ingerent sententiam, ut istud eodem num. 6. *Ad defensionem, & exaltationem ipsius fidei, ipse Dominus Rex collatum sibi recepit à Domino potestatem, itemque Prælati sunt in partem sollicitudinis vocati.* Verùm, ut jam insinuavimus, curandum magis est, ut Reges Galliæ, Majorum suorum pietatem imitantes, se laudibus dignos reddant, quàm ut quæ illis tributa sunt encomia, ad severam veritatis normam exigantur.

4. Porrò satiùs fuisset nonnulla ex iis, quæ Puteanus Regibus adscribit prætermittere; qualia sunt quæ sub num. 4. de Carolo VI. & num. 6. de Philippo IV. refert. Certè enim quæ à Philippo IV. adversus Bonifacium, aut à Carolo VI. ejusque Patre in favorem Pontificum, aut Pseudo-Pontificum Avenionensium gesta sunt, antiquam Regum Franciæ gloriam, & eorum erga sanctam Sedem præclara merita potiùs obscurarunt, præstaretque illa æternâ oblivione deleri, quàm in laudis argumentum assumi.

5. Caput secundum & Caput tertium magnam probant intercessisse necessitudinem inter summos Pontifices & Reges Franciæ, quæ utinam integra semper custodita fuisset; utinam arctiùs, atque arctiùs indies stringeretur.

6. Observari autem potest in istis Capitibus, sicut & alibi frequenter, Puteanum multò minùs de Ecclesiæ, quàm de Regis Dignitate curare. Non solum ea præmittit, quæ in Regis honorem vergunt; sed etiam si quæ Pontifici fa-

626 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
vere videntur, ea quantum potest, extenuat, v. g. cap. 3.
sub num. 2 hæc verba Ludovici XI. ad Pium II. *Utere deinceps in
Regno nostro potestate tua, ut voles, atque illam exerce.* Clausulam vo-
cat valdè novam, & extraordinariam; quasi novum esset, & ex-
traordinarium in Gallia, ut Papa sua potestate uteretur, ut vel-
let, non prohibente Rege.

7. Debet quidem summus Pontifex voluntatem suam ad
rationis ac justitiæ leges conformare; sed quod ejus conforma-
tionis in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis (quales erant
illæ, de quibus loquebatur Ludovicus, ut patet ex contextu ejus
litterarum, quæ referuntur integræ à Philippo Labbeo tom.
14. sub sessione 4. Concilii Lateranensis V.) Principes sæcula-
res sese Judices constituent, & Sacris Canonibus, & antiquorum
Regum Religioni repugnat. Sed hæc præludia tantùm sunt.
Atrocius offendetur Ecclesiastica jurisdicção in sequentibus.

C A P U T III.

*De excommunicationibus contra Reges, & Regios Offi-
ciales ad cap. 4. & 5. Puteani.*

1. **P**uteanus cap. 4. Reges Franciæ cap. autem 5. Regios
Officiales, dum propria Officia exercent, excommu-
nicationibus subjici non posse affirmat; sed non satis intel-
ligitur ejus consilium. Hic enim, ut alibi, diversa testimo-
nia congerit, quæ inter se pugnant, mutuoque sese destrunt.
Aliqua ex his actis, quæ in his capitibus exscribit, præroga-
tivam illam, quod Rex nequeat excommunicari, privilegium
esse innunt à sancta Sede concessum; v. g. quæ extant cap.
4. num. 20. 21. 26. Alia prærogativam illam restringunt ad
casus, in quibus agitur de temporalibus Regni, ut cap. 4.
num. 9. 11. 13. 16. 18. 22. 23. 24. 25. 26. Quid de hoc ul-
timo, ad quod pertinent cap. 4. & 7, sentiendum sit, colligi
potest ex doctrina toto lib. 4. tradita.

2. Privilegia quamplurima scimus Franciæ Regibus, etiam
circa censuras, à summis Pontificibus esse concessa, quibus
ut liberè gaudeant nemo debet ægrè ferre. Quocirca ita mon-
net

net D. Petrus de Marca lib. 3. cap. 10. num. 3. Sane dubitandum non est, quin eximia quaedam jura in rebus Ecclesiasticis nostri Reges obtineant, quæ cæteris Principibus hodie non competunt. Quod nulli mirum videri debet, qui privilegiorum multitudinem ex officiorum magnitudine metietur. Conturbaret profecto Ecclesia Romana, nec suppeterent illi facultates, quibus cum Gallorum Regibus decideret; nisi liberalitatis, & perfectæ donationis titulo, immensam beneficiorum suorum molem in eam contulissent. Si ergo liberalitate summi Pontifices rependere volunt, quod ex mera donantium liberalitate consecuti sunt, non est cur cæteri Principes nobis invident benigniorem erga Reges nostros Romana Sedis remissionem. Certent nobiscum liberalitate, tunc integrum illis erit de privilegiis quoque nobiscum certare.

3. Meruit, inquit Clemens V. in diplomate dato Lugduni Kal. Februarii Pont. sui an. 1. Charissimi filii nostri Philippi Regis Francorum Illustris, sincera devotionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & Progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper fida Regnicolarum pietas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regnum, quam Regem favore benevolo prosequamur. Meruerunt igitur Christianissimi Principes, Regnumque Christianissimum, non solum ut sua illis jura servarentur illæsa, sed præcipuis, ac singularibus beneficiis, gratiis & favoribus ab Ecclesia cumulantur, quamdiu majorum vestigia sectantes in Ecclesiam liberaliter refundent, & in ejus protectionem, & exaltationem infunderent, quod accepissent ab ea.

4. Sed rem Christianissimi Regis pessimè gerunt, qui eximia, quæ ab Ecclesia obtinuit, privilegia de jure communi esse, aut Regiæ Coronæ propria contendunt. Cum enim ipsa rerum natura, & juris communis notitia, hujusmodi prærogativas Regi ob suam Coronam competere non posse certissimè suadeant, atque aliundè nullo fulciri privilegio Autores illi, tacitè saltem, fateantur; injustè, ac violenter usurpatas nemo non suspicatur, quod avitam Regum Galliæ pietatem, ac gloriæ splendorem obumbrat.

5. Indultum est plerisque Regibus Galliæ, ut ab aliis, quam à Romanis Pontificibus excommunicari non possent: Gallici Autores generatim asseverant Galliæ Reges, & eorum Officiales excommunicari non posse, quæ propositio non solum contra praxim antiquam, sed etiam contra fidem manifestè pugnat, nisi benignâ interpretatione temperetur,

ac in eo sensu non intelligatur, quem præ se ferre videntur verba, quibus apud aliquos Autores, ut apud Carolum Freyret. lib. 1. de abusu cap. 6. num. 9. & sequentibus exprimitur; ut scilicet neque ab Episcopis, neque à summo Pontifice in Principes, aut eorum Officiales, aut Regna possint ferri censuræ.

6. *Esse de grege Christi* (verba sunt Michaelis Maucleri Doctoris Parisiensis in Tract. de Monarchia Divina, Ecclesiastica, & sæculari Christiana par. 2. lib. 3. cap. 15.) & non subijci directioni, & correctioni Pastoris à Christo Domino super ovile suum constituti, manifesta contradictio, sine extraordinariâ quadam ab ipso Domino ordinatâ in sacris apparente Scripturis exemptione, aut miraculo aliquo, certâq; revelatione alicui factâ, censeri debet. Neque enim ovis aliqua sine Pastore concipi potest, nisi extra ovile vaga, & errans rapacibus lupis facta præda cito strangulata devoraretur juxta illud Propheta Regii; *Erravi sicut ovis, qua perivi, undè dogma illud schismaticorum illorum tempore Henrici Imperatoris cum impietate mordicis asserentium Regem, aut alium Principem à Romano Pontifice excommunicari non posse, hæreticum ab Ecclesia judicatum est, sacris ob-sistens Scripturis, Ecclesie Decretis, sanctorumque Patrum doctrinis oppositum.*

7. Si quis Mauclerum existimat nimium Ecclesiasticæ auctoritati favisse, audiat Regiæ defensorum. Insuper inquit Jacobus Almain quæst. resumptiva de dominio naturali, civili & Ecclesiastico secundæ Conclusionis 2. parte: *Cum illi potestati (Ecclesiasticæ) non ex institutione humana, sed Divina cuncti fideles subijciantur, & quando aliquis subijcitur alicui, non ex proprio consensu, sed autoritate alicujus, non potest ab illa subiectione eximi, nisi autoritate ejus, qui eum subjecit, vel autoritate sui superioris, si habeat superiorem: hinc est quod contra obedientiam debitam Ecclesie præscribi non potest, & multi Imperatores & Reges hac potestate fuerunt excommunicati.*

8. Plurima sunt in Francorum historiis, excommunicatorum, non solum à sancta Sede, vel à Conciliis, sed etiam ab Episcopis, Regum exempla & eorum vel resipiscentiæ, vel castigatæ à Deo etiam in hac vita contumaciæ. De Chariberto in prima Dynastia sic scribit Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 4. cap. 26. *Post hæc Manovesam Merostedis sororem conjugio copulavit. Pro qua causa à S. Germano Episcopo excommunicatus uterque est. Sed cum eam Rex relinquere nollet, percussa judicio Dei obiit. Nec multo post & ipse Rex post eam decepsit Charibertus.*

9. In secunda Dynastia Lotharius II, Imperatoris Lotharii filius ob repulsam uxorem, & superinductam pellicem à Nicolao I. excommunicationis vinculo innodatus, & ab Adriano II. data fide de recipienda uxore absolutus fuit. Sed Romàrediens obiit Placentiæ, & milites ejus morbo consumpti sunt: quam mortem Regino, & Signius datæ fidei violationi adscribunt.

10. In tertia Dynastia Robertus, aliàs meritò Pii nomen consecutus, ob incestas nuptias simili censura percussus fuerat, sed ea pœna medicina ei fuit, quæ ad salutarem eum penitentiam induxit. Rem scitu, & admiratione dignissimam, narrat Cardinalis Petrus Damiani lib. 2. epist. 15. quæ est ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem, ejusque Monasterii Monachos. Robertus, inquit, Gallorum Rex Avus istius Philippi, qui in paterni juris sceptris successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos etiam, virum scilicet, & uxorem omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicare sententia, cujus Sacerdotalis edicti tantus omnem undique populam terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarij viçtus obsequium, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibeat, percepto cibo abominabilia judicantes pabulum ignibus exhibebant. His tantum Rex coarctatus angustiis ad sanctam consilium rediens divorcit incestum, inquit, legale communionem. Vides quanta fuerit olim Regum, ac Regni religio circa Ecclesiasticas censuras, & quanta obedientia à subditis, & servis etiam Regis, adversus ipsummet Regem, Ecclesiæ præstita; sed vides etiam, quis fuerit illius Religionis & obedientiæ fructus.

11. Philippus item I. Roberti Nepos an. 1094. in Concilio, cui Hugo Archiepiscopus Lugdunensis Legatus Apostolicus præfuit, Anathemate obstrictus est, quod dimissa uxore legitima aliam duxisset; quæ censura confirmata est an. sequenti ab Urbano II. Papa è Gallia oriundo in Synodo Claromontana, cui interfuerunt 13. Archiepiscopi, & 215. Episcopi; eo tamen vinculo absolutus fuit an. 1104. à Legato Paschalis II. ut docet Ivo epist. 166. & 169. Philippus etiam II. eandem expertus fuisset censuram, nisi repudiata concubinâ uxorem legitimam recepisset post interdictum Regnum.

630 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
num. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1198.
num. 9. Rex praesentis Legatum velle procedere contra ipsum, per nuncios
suos fecit ad Sedem Apostolicam appellari. Legatus, non ut appellationi de-
ferret, sed ut differret ad tempus, quatenus mandatum Apostolicum alibi con-
modius adimpleret, tandem apud Divionem facto Concilio interdicti sententiam
promulgavit, mandans universis Francorum Praelatis, sub poena suspensionis,
ut & ipsi illud observarent, & ab aliis observari facerent. Illorum vero non-
nulli illud firmiter observarunt, alii vero minime, donec rursus ab Innocentio
jussi omnes humiliter paruerunt.

12. Ex quibus exemplis patet Reges Galliae, & Reg-
num aliter olim de censuris Ecclesiasticis, quam modo,
sensisse, easque magis reformidasse. Quamquam non defue-
runt etiam posterioribus saeculis similia religionis indi-
cia. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1589.
num. 16. & colligitur ex epist. 223. Cardinalis Ossati, quae
est ad Henricum IV. Regem Franciae, Henricus III. ejus
Praedecessor Ecclesiasticam sepulturam caruit à praedicto anno
1589. usque ad annum 1610. jubente summo Pontifice ob
excommunicationem, in quam incurrerat propter illatam Car-
dinali Guiso necem. Unde si qui adulatores Regibus Christia-
nissimis persuadere nitantur, illos ab omni censurarum fulmi-
ne tutos esse, quid aliud praestant, nisi ut Principes suos falsam
illam securitatem ab avita Religione subducant, & ad perpe-
tranda quaelibet crimina impunitatis spe alliciant: ac sic eò
digniores censuris efficiant, quò eos censuras contemnere
docent. Regios Officiales censuris obnoxios esse quis dubi-
tet? Illas etiam praeterito saeculo refugisse demonstrat exem-
plum Senatus Aquensis, qui missis ad Concilium Lateranen-
se Legatis occurrit censuræ, ad quam infligendam se accin-
gebat Leo X. ut perhibent acta ultimi Concilii Lateranensis
sess. 8.

13. Maxima certè cautela est adhibenda, dum de Regibus
excommunicandis agitur; nec sine gravissima necessitate, ac
frustrà tentatis aliis mediis, illuc deveniendum. Oportet ta-
men, ut Principes meminerint se, si filii sint, extra disci-
plinam non esse; Quis enim filius quem non corripit pater, ut Divi-
nitus ratiocinatur S. Paulus ad Hebr. 12. Suis igitur in hoc,
& in aliis gaudeat privilegiis Rex Christianissimus; sed Ec-
clesiam

clesiam Matrem semper agnoscat, à cuius dilectione, & obedientia in rebus ad salutem animæ spectantibus nullo potest eximi privilegio, multò minùs Regiæ coronæ Dignitate; ac si quid supra cæteros Principes circa res Ecclesiasticas obtinet, Ecclesiæ referat acceptum. *Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasticas agitur, id fieri ex privilegijs Apostolicis, non autem mero jure Regio, ut quidam autumabant, protestatus est in libello Barcinone edito anno 1646. Illustrissimus Petrus de Marca.*

14. Ut autem ad Puteanum redeamus, ejusque probationum vim experiamur: Non Canones, ut postularet Libertatum Gallicanarum definitio, profert, sed testimonia, quæ ipsi adversantur, vel suspecta sunt, ut probationem hac in re nullam efficiant. v. g. num. 1. refert fragmentum vitæ Ludovici Pii Imperatoris, in quo hæc habentur; *Cùm verò rumor usquequaque diffusus sereret de cæteris, quod verum erat, de Papa verò Romano, quod ideo adesset, ut tam Imperatorem, quàm Episcopos excommunicationis vinculis irretire vellet, si qui inobedientes essent suæ, filiorumq; Imperatoris voluntati: Pavum quid subripuit Episcopis Imperatoris præsumptio audacia, asserentibus nullo modo se velle ejus voluntati succumbere; sed si excommunicationis adveniret, excommunicatus abiret, cùm aliter se habeat antiquorum Canonum autoritas. Ubi vides responsum Episcoporum tribui præsumptioni audaciæ, licet tunc de Imperio ageretur.*

15. Sub eodem numero primo recitat verba quædam quasi à Gallis proposita, cùm Rex Lotharius conjugem legitimam repudiasset; *Dicunt sapientes, quia iste Princeps nullorum legibus, vel iustitijs subiacet, nisi solius Dei, qui eum in Regno, quod suus Pater illi dimisit, Regem constituit; & si voluerit pro hac, vel pro alia causa, ibit ad Placitum, vel ad Synodum: & si noluerit, liberè & libenter dimittet: & sicut à suis Episcopis, quidquid egerit, non debet excommunicari: ita ad alios Episcopos non debet judicari; quoniam solius Dei Principatui debet subijci; à quo solo potuit in Principatu constitui: & quod facit, & qualis est in regimine, Divino sit nutu: sicut scriptum est. Cor Regis in manu Dei est; quocumque voluerit vertet illud. Mirum quod non erubuerit Puteanus hoc testimonio uti, locum, unde sumptum est, designans. Audi enim quomoddò relatis his verbis respondeat Hincmarus Remensis opusc. de Divortio Lotharii Regis & Tetbergæ Reginæ, undè illa extraxit Puteanus; *Hæc vox non est**

est

632 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
est Catholici Christiani, sed nimium blasphemus, & spiritu diabolico plenus, &c.
Deinde prædictam confutat objectionem.

16. Numero secundo producit testimonium Ivonis, ut probet eum, qui à Rege in gratiam aut ad mensam receptus sit, posse ad Communionem Ecclesiasticam admitti: sed hoc testimonium ad suam originem relatum, ad materiam non pertinet. Excerptum enim est ex Concilio Toletano 12. cap. 3. Editus est autem Canon ille adversus eos, qui *contra Regem, Gentem, vel Patriam egerant*, Quibus si Rex parceret, volebant Patres ab Ecclesia quoque indulgeri. Vide notas Garfiæ Loaisæ in illud caput.

17. Quæ numero quarto refert ex Matthæo Paris. Historico Romanis Pontificibus parùm æquo, licet, si vera sint, ostendant Francos non omninò probasse excommunicationem, ac depositionem Friderici Imperatoris à Gregorio IX. factam: jus tamen illud penes Ecclesiam fuisse, si Imperator hæreticus extitisset, ostendunt.

18. Universitas studii Parisiensis, cujus conclusiones sùo num. 5. adducit, declarat quidem, non esse obediendum cuidam excommunicationi in Regem & Principes latæ. Sed quid mirum, nam conclusione secunda definit, quod ejus censuræ Autor Petrus de Luna non est nominandus Benedictus, nec Papa nec Cardinalis, nec nomine cujuscumque Dignitatis, nec sibi obediendum est tanquam Pastori, sub pœnis fautorum schismatis; ac re verà indignissimè, ac pessimè illum in Gallia habitum exhibet eodem num. 5.

19. Quod autem num. 31. ejusdem Universitatis circa potestatem Ecclesiæ in Principes, præsertim hæreticos, Decretum producit, alio Universitatis Decreto infirmatur, de quo fit mentio apud Henricum Spondanum ad an. 1590. num. 3. qui Henrico IV. Francorum Regi, cujus occasione utrumque editum est, non potuit esse infensus, cum multis ei nominibus debitor existeret.

CAPUT IV.

*De potestate Judicium sæcularium circa censuras, ad capp.
6. & 8. Puteani.*

1. **N**on solum Regios Judices, & Officiales à censuris eximit Puteanus, sed eis etiam alios eximendi facultatem tribuit pluribus in locis, præsertim cap. 6. & 8. Præterimus septimum, quia, ut cap. superiori notavimus, quæ illic, nec non cap. 4. & alibi de independentia Regis in temporalibus dicuntur, ad doctrinam lib. 4. expendenda sunt, vel, si mavis, ad regulam Decretalis Innocentii III. relatæ à Puteano præd. cap. 7. num. 4. In ea enim summo Pontifici directæ in temporalia jurisdictio negatur, indirectæ ratione peccati asseritur. *Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium, nisi fortè juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum; sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quolibet exercere possumus & debemus. Non igitur injuriosum sibi debet Regia Dignitas reputare, si super hoc Apostolico judicio se committat.*

2. Quantum autem ad potestatem Judicium sæcularium circa censuras, in primis notandum est, quod in aliis ferè omnibus licet observare, non solum non nisi Canonibus, sed cum Canonibus etiam pugnare, quorum observatio libertas Ecclesiæ dicitur ab ipsismet Ecclesiasticæ libertatis impugnantibus. Senatus-consulta proferuntur ad constituendam Senatus in negotiis spiritualibus jurisdictionem; sed summorum Pontificum Decreta & Constitutiones opponimus. Si autem testimonia Pontificum, tanquam in propria causa loquentium recusantur; rejiciatur autoritas sæcularium sibi jus dicentium, & cum de rebus Ecclesiasticis agatur, ad Canones, præsertim Conciliorum Oecumenicorum, quibus ex omnium consensu præsidet Spiritus Sanctus, & adfunt etiam Laici pro jurium suorum defensione, recuratur.

3. Vult Puteanus posse Judices sæculares excommunicationes

L III

tiones

tiones abufivas declarare, atque Iudices Eccleſiaſticos cogere ad abſolvendos ad cautelam eos, qui excommunicati fuerint. Quomodo id probat? Variis Senatum Placitis, ac ſimilibus documentis. Contrarium offenditur pluribus ſummorum Pontificum Conſtitutionibus. Utris credet Catholicus? An neutris? Stet ſaltem Conciliorum ſtatutis.

4. Concilium generale Lugdunenſe ſub Gregorio X. cui Rex Franciæ per ſuos Legatos interfuit, Libertatem Eccleſiæ circa cenſurarum uſum duabus Conſtitutionibus ſcilicet 20. & 31. aſſeruit. Vigefimæ verba ſunt iſta; *Absolutionis Beneficium ab excommunicationis ſententia, vel quancumque revocationem ipſius aut ſuſpenſionis, ſeu etiam interdicti per vim & metum extortam præſentis conſtitutionis autoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem ſine vindicta violentia creſcat audacia, eos, qui abſolutionem, ſive revocationem huiusmodi, vel metu extorſerint, excommunicationis ſententia decernimus ſubjacere.* Conſtitutio autem 31. ſic ſe habet: *Quicumque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Balliuos, vel quolibet Miniſtros eorum, aut quoscumque alios, excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit pronulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, ſeu alias in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum, gravandi eos, qui tales ſententias protulerunt, ſive quorum ſunt occaſione prolata, vel eaſdem ſententias obſervantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes, niſi licentiam ipſam re integrâ revoverint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licentia ſit proceſſum, niſi bona ipſa ſint infra octo dierum ſpatium reſtituta, aut ſatiſfactio pro ipſi impenſa, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo factò.*

5. Manifeſtiùs repugnat Concilio Tridentino doctrina Patreani cap. 6. 8. & 9. adſcribentis Iudicibus ſæcularibus juſ præcipiendi ſuperioribus Eccleſiaſticis, ut à cenſuris abſolvant. Hæc ſunt Concilii verba ſeſſ. 25. de reform. cap. 3. *Nefas autem ſit ſæculari cuilibet Magiſtrato prohibere Eccleſiaſtico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, ſub prætextu, quod contenta in præſenti Decreto non ſint obſervata; cum non ad ſæculares, ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.* Quæ ultima verba notanda ſunt, ne quis exiſtimet præxim Gallicanorum Magiſtratuum poſſe juſ facere adverſus hanc Eccleſiæ juridiſtinctionem. Reſpueatur fortassis à Gallis hujus Concilii autoritas: ſed utrum in materia ſpirituale Concilio Oecumenico adhibenda ſit fides, potiùs quàm Curiis ſæcularibus, quarum pla-

placita proferuntur, nescio quomodo possit à Catholicis in dubium revocari.

6. Quid quod ab ipsis etiam Regibus Christianissimis illa Parliamentorum praxis fuit prohibita. Id constat ex edicto Melodunensis anni 1580. art. 23. à Puteano citato cap. 8. num. 8. sub finem, & relato tom. 5. parte 8. tit. 2. actorum Cleri Gallicani. „ Prohibemus, inquit, Henricus III. Sigillorum Cancelliarum nostrarum Custodibus, ne rescripta Appellatoria, (Gallicè Lettres de Relief) expediantur quibus jubeatur, ut in carcere detenti Judicium Ecclesiasticorum autoritate, illinc educantur, aut ut beneficium absolutionis illis conferatur, qui à prædictis Judicibus fuerint excommunicati. Edicti etiam Melodunensis an. 1571. art. 18. sic decretum fuerat; *Atque ut omnis amoveatur difficultas ab art. 16. Constitutionum nostrarum Aurelianensium anni 1560. statuimus, ut Prelati, Pastores, & Curati possint monitionibus & censuris Ecclesiasticis nisi in iis casibus, in quibus licet per sancta Decreta, & Concilia. Referatur etiam hoc Edictum loco citato actorum Cleri Gallicani, & articulus iste seorsim tom. 2. parte 1. cap. 19. ubi notatur, eum fuisse verificatum, ut illic dicitur eâ conditione, ut Clerici pro debitis pecuniariis non excommunicarentur, atque Senatus-consultum huic edicto consonum fuisse prolatum 22. Januar. 1573.*

7. Carolus Fevret, lib. 7. de abusu cap. 2. luculentius affirmat potestatem absolvendi ab excommunicatione ad cautelam ad Curias sæculares pertinere, quod hæresis manifesta est; nisi fortè ab ea nota excusetur, quia initio illius numeri, finem excommunicationis ad cautelam eum assignat, *ut litigantes legitimam personam haberent standi in judicio, ut testabiles, vel testes esse possent; denique ut lis cum eis legitimo Marte decurrere posset.* Verùm postea effectum spirituales ejusmodi absolutioni tribuit, cum ait; „ Duluc in suis Placitis, seu Arrestis lib. 2. tit. 2. Arresto 9. meminit clausulæ supra positæ in rescriptis Appellatoriis inseri solitæ; & ait Curiam jure merito concedere illas absolutiones ad cautelam, cum pium ac religiosum esset, ut Christianus Sathanicæ tyrannidi addictus, modis omnibus in libertatem assereretur. Dixerat autem antea hujusmodi absolutiones regulariter quidem ab Ecclesiasticis

M. C.
De
libertate
Eccles. coll.
CIII
231

636 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
fiasticis Judicibus impertiendas esse; quia tamen illi diffi-
ciliores, ac morosiores se præbebant, recursum esse ad Ma-
gistratus Civiles, præsertim ad Curias supremas, utpotè ex
Ecclesiasticis, & ex Laicis Judicibus constantes, quasi non
esset minimus in Parliamentis Senatorum Ecclesiasticorum
numerus, & non haberentur hujusmodi Curie simpliciter
sæculares, nullatenus autem Ecclesiasticæ.

8. Hæreticum igitur esset Curis sæcularibus, quod vide-
tur Puteanus intendere cap. 6. præsertim in tit. num. 11. &
in num. 19. potestatem tribuere illos, qui verè sunt excom-
municati, ab hujusmodi vinculis liberandi, & sententias
de rebus spiritualibus à Judicibus Ecclesiasticis prolatas eve-
tendi, atque, ut vulgò dicitur, cassandi, & annullandi. Si
autem Senatus-consulta ita interpretari pietas suadeat, non
ut excommunicatos absolvant, sed verè excommunicatos non
esse declarent; præterquam quod extra proprios limites sem-
per excurrunt (Theologorum enim est, non juris civilis con-
sultorum de censuræ validitate, aut invaliditate decernere,
vel etiam Episcoporum, aliorumve Judicum Ecclesiasticorum,
si judicialis sententia proferenda sit) quid juvat Judicis sæcu-
laris declaratio, ut à Censuræ vinculo solvatur, quare vera
illo innodatus coram Deo existit?

9. Licet autem benigniùs Puteani, & Fevreti mentem in-
terpretemur, & supponamus eos non aliter jus circa absolu-
tiones ad cautelam vindicasse Curis sæcularibus, quàm ut
possent imperare Judicibus Ecclesiasticis, eosque cogere ad ab-
solvendos excommunicatos (quod tamen ipsis non licere jam
ostendimus) quomodò ferendus erit idem Fevretus in eo, quod
illis Curis permittit, quem voluerint Judicem Ecclesiasticum,
quamvis personæ absolvendæ non sit superior, committere? Si
enim Curia ipsa neminem potest absolvere, cum non Ma-
gistratibus politicis, sed Apostolis, eorumque Successoribus
dictum sit Matt. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super ter-
ram, erunt ligata & in Cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt so-
luta & in Cælo.* Quomodò absolvendi potestatem, quam non
habet, conferre poterit, præsertim cum majus aliquid sit po-
testatem aliquam alteri communicare, quàm per se illam
exercere.

CAPUT V.

De citationibus Romam, de executione Litterarum Apostolicarum in Gallia, & de Conciliis illic celebrandis, ad capp. 9. 10. & 11. Puteani.

1. **C**irca Caput nonum distinguendum est jus commune à privilegiis, aut concordatis particularibus, itemque causæ spirituales & Ecclesiasticæ à temporalibus, & sæcularibus. Equidem in concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Francorum tit. *de Causis*, & tit. *de frivolis appellationibus*, præscribitur modus procedendi in controversiis, sive in prima instantia, sive in causa appellationis, à quo non est recedendum; cum ita inter sanctam Sedem & Franciæ Regnum convenerit; ac præterea quæ ibi constituta sunt, maximam æquitate nitantur. In causis etiam merè temporalibus, & sæcularibus nullo privilegio, nulloque concordato est opus, ut Galli Romam non evocentur. Cæterum, & contra Concordata ipsa, & contra Romani Pontificis Primatum, & supremam jurisdictionem pugnaret, qui universim assereret, in nullo casu debere Gallos in Romana Curia litigare, neque per se, neque per Procuratores, ut libro sexto demonstravimus.

2. Pontificiæ jurisdictionis usum & exercitium Puteanus cap. 10. Regi Galliæ, ejusque Officialibus subiecit. Vult enim compilator iste Bullas, seu Litteras Apostolicas in Gallia executioni demandari non posse, absque assensu, seu, ut ipse loquitur, *absque parentis à Rege, vel ab ejus Officialibus consensu*. Istæne sunt Ecclesiæ Gallicanæ libertates, ut indiscriminatim quæcumque à sancta Sede proficiuntur ab arbitrio potestatum sæcularium pendeant? Itane antiqui Galli, quorum Religio tantoperè laudatur, erga sanctam Sedem se habebant.

3. Sed qui sunt illi Canones, quibus constat hoc libertatis caput? An Arresta, & Litteræ Regiæ Canones nuncupantur; non enim alias invenit sui lemmatis probationes Puteanus;

638 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
nus; & quas affert, sunt omnes schismate, à quo sunt cuncta in
Gallia confusa, posteriores. Dum Rex aliquid contra suum Sta-
tum à Bullis Pontificiis metuere, ideoque ab illis sibi velle cave-
re asserit, probabilis videtur excusatio. At verò quin iusta man-
data summi Pontificis, in rebus spiritualibus, & Ecclesiasti-
cis executioni mandentur, per vim quidem, & injuriam im-
pediri à potestatibus sæcularibus potest; nullus tamen obsta-
re valet quò minùs quodcumque successor Petri ligaverit su-
per terram, sit ligatum & in Cœlis, nisi fortè ut loquitur
S. Paulus primæ Corint. decimo vers. 23. *Dominum quis annuletur
ac fortior illo sit.* Plura lib. 2. de hoc puncto dicta sunt.

4. Capite undecimo probat Synodos indictas, eisque
puncta tractanda proposita fuisse à Regibus Franciæ, ab iisque
postulatam statutorum confirmationem, & ad executionem
auxilium. In hoc quidem capite referuntur aliquorum, non
quidem generalium, sed particularium Conciliorum fragmen-
ta: sed non minùs violatur vera libertas Ecclesiæ ex consilio
Autoris, si ex eo quod olim factum est, probare intendit, non
solum jus esse Principibus Synodos convocandi, illis delibe-
randa proponendi, illarum Canones roborandi, & executio-
nem curandi, sed etiam sine ipsorum autoritate Prælatos non
posse legitimè convenire, negotia, nisi quæ ipsi jusserint,
definire, & fideles ad Decretorum suorum executionem obli-
gare. Horret omnis veri Christiani animus ad doctrinam,
quæ fidei, ac disciplinæ negat posse consuli, nisi ex præscripto
Principum sæcularium.

5. Triplex probationum genus est in hoc cap. 11. Primæ
desumptæ sunt ex Conciliis sub prima Regum Dynastia cele-
bratis. Secundæ à Conciliis habitis sub secunda Dynastia.
Reliquæ ex posterioribus Conciliis, & ex Curiarum sæcula-
rium monumentis. Primæ quidem ostendunt Reges Franciæ
consensum convocationi Synodorum præbuisse. Qui quidem
consensus interdum honoris causâ vocatur jussio, ut in Aure-
lianensi primo, vel præceptio, ut in Aurelianensi secundo;
interdum tantum consensus, ut in Arvernensi anno 535. ali-
quando invitatio, ut in Parisiensi secundo: alias aliis nominibus
designatur, ut animadvertere licet in exemplis à Puteano ad-
ductis.

6. Sed Synodus Turonensis secunda anni 567. quam citat num. 5. non relatis ejus verbis, docet Can. 21. omnibus illis nominibus solum consensum esse intelligendum. Etenim quamvis Episcopi Concilii Aurelianensis primi dicant *Clodoveum gloriosissimum Regem omnes Sacerdotes ad Concilium venire IVSSISSE.* Concilium Turonense idem ita exprimit; *In Synodo Aurelianense, quam invictissimus Rex Clodoveus fieri SUPPLICAVIT.* Ubi jussione supplicationem interpretatur: utrumque autem idem significat, scilicet consensum, quo nomine, omnium maxime proprio, utitur Concilium Arvernense, ut diximus.

7. Ampliorem in Conciliis autoritatem exercuerunt Principes secundæ Dynastiæ. Verum id sine summorum Pontificum assensu, imò & rogatu factum non fuisse ostendemus, ubi de Capitularibus Regum Francorum differemus lib. 11.

8. Quæ tertio loco afferuntur ex Curiarum sæcularium documentis, sicut & alia quamplurima, quæ in hoc volumine sparsa sunt, arguunt tantum Ecclesiasticam autoritatem maximum in Gallia detrimentum posterioribus sæculis passam fuisse, ac Laicos Episcoporum, & Synodorum potestatem ferè omnem ad se pedetentim traxisse; Episcopos autem, si quid præter antiquam Ecclesiæ libertatem, & Canonicam disciplinam admiserunt, vel invitos cessisse, vel non debere in exemplum proponi, utpotè qui à majoribus fuerint degeneres.

9. Quæ ad Concilia præsertim Gallicana spectant, fusiùs disputabuntur inferiùs lib. 11. occasione Domini de Marca.

C A P U T . V I .

De autoritate Concilii generalis, de Appellationibus à Papa ad futurum Concilium, nec non de receptione, ac publicatione Conciliorum generalium in Gallia ad capp. 12. 13. 14. Puteani.

1. **E**X comparatione summi Pontificis cum Conciliis generalibus, de qua in lib. 5. disputatum est, colligi potest, quid judicandum sit de iis, quæ cap. 12. & 13. probanda sunt.

640 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
fufcipit Puteanus. Sufficit hic circa ejus probationes animad-
vertere poffe omnes in eum retorqueri, ac juxta ejus metho-
dum illa ipfa exempla in favorem summorum Pontificum con-
verti. Sunt enim exempla Epifcoporum, aut Principum sum-
mis Pontificibus repugnantium, quibus opponitur autoritas
summorum Pontificum in illis ipsis cafibus Epifcopis, aut
Principibus præcipientium. An non æquius est præfumere in
hujusmodi difceptationibus supremos Ecclefiæ Paftores rectè
egiffe, quàm inferiores jure reftitiffe, nifi aliudè contra-
rium evidenter demonftratur.

2. Sunt aliqua ex iis exemplis magis fufpecta, ita quod
num. 2. ex Glabro Rodulpho refertur, falſum eſſe inferius
videbimus, & ex parte colligemus ex ipſo Domino de Mar-
ca, qui eà etiam autoritate utitur.

3. Capite 13. Appellationum à ſummo Pontifice ad Con-
cilium profert exempla, quorum omnium vetuſtiſſimum,
faltem pro Gallia, eſt Philippi Pulchri, quem nemo eorum,
qui ſanctam Sedem & Papam, ut par eſt, colunt, imitatione
dignum judicabit, cum nullus ex Francorum Regibus tam
injurioſè ſummu Pontificem habuerit. Ejuſmodi res, ut
obliterarentur tanquam ſibi totiſque Gallia probroſa, ma-
ximopere conatus eſt ipſemet Philippus. Itaque qui eas in
memoriam hominum revocant, quaſi eſſent laude digna,
Regis illius honori apud veros Chriſtianos plurimum detra-
hunt, ac erga ſanctam Sedem, & Chriſti Vicarium, ſe non
rectè affectos produunt. Quis enim ignorat, Regem illum,
licet ei Benedictus XI. cenſurarum omnium abſolutionem
ultrò conſeſſiſſet, Clementem V. ad Pontificiam Dignita-
tem variis artibus evehendum curaffe, ut pleniorẽ conſe-
queretur remiſſionem. Hanc enim primam ab eo conditionem
exegit. Bulæuſiſtor. Univerſ. Pariſ. tom. 4. ad an. 1305.
rem ita narrat; Rex (Philippus IV.) aliàs ſibi inſenſum Bertrandum
ad oppidum Angelinam in Sanctonibus evocat, monet que agerentur, paſſim
inito eum Sacramento adegiffe dicitur, ut quinque capita ſibi, ſi Pontifex fe-
ret, concederet. Primum amplam veniam capti Bonifacii, laſca; Maſſiſſati
Pontificia. Ac re ipſa multa in actis Pontificiis ad illud diſſi-
dium pertinentia juſſu Clementis V. deleta ſunt.

4. Sed nec illud prætermittendum eſt, quod Philippus, etiam
que

que adherentes à Bonifacio VIII. appellantes, supponebant eum non esse legitimum Pontificem, conscii scilicet appellationem suam alioquin omni colore fore carituram. Quod ex eo etiam colligitur, quod ad futurum legitimum Pontificem, perinde atque ad Concilium appellabant, ut habetur in instrumentis à Puteano exscriptis. In primo, de Pontificis Accusatoribus ista leguntur. *Moti, ut dicebant fervore fidei, sincera devotionis affectu, & zelo charitatis indulti, sacrosancta Romana, ac universali Ecclesia Matri sua, quam sub dicti Domini Bonifacii presidentia periculo deprimi, ac deformationem enormem, & jacturam pati dicebant, conpatientes ab intimis, ac Christiana fidei, in qua salus animarum consistit, & qua suis temporibus, proh dolor, miserabiliter contabescit, & deperit, ut dicebant, periculo condolentes, ad ipsius Ecclesie & totius Christianitatis salubre regimen, & bonum statum ac reparationem, & exaltationem Catholicae fidei votis, ut dicebant, ferventibus intendentes (necessaria erat verborum illorum, ut dicebant, frequens repetitio: est enim difficile creditu Accusatores Bonifacii, zelo, quem præ se ferebant, verè motos fuisse) maxime, cum eidem Ecclesie, fidei fundamento, & animarum salutis summè expediat, ut Domini gregis ovili, non NISI VERVS, ET LEGITIMVS, AC VERE ET LEGITIME PASTOR PRÆSIT.*

5. Ipsi autem deliberantes sic concludunt; *Pro nobis, Ecclesiis, Parochis, & subditis nostris, ac pro nobis adherentibus, seu adherere volentibus in hac parte, ad prædictum Concilium congregandum, & AD FUTURVM VERVM, ET LEGITIMVM SVMMVM PONTIFICEM, & ad illum, vel illos, ad quem vel quos, de jure fuerit appellandum, provocamus, & appellamus, &c.* Idem observare licet in aliis instrumentis, ut in appellatione ipsiusmet Philippi, quæ refertur num. 5. ejusdem capituli, in appellatione diversarum Civitatum linguæ Occitanæ, quæ habentur ibidem articulo 7.

6. Post tempus schismatis, cujus sæpè facta est mentio (ut videas quâ occasione, nempe dissidiorum, vel schismatis natum sit genus illud appellationum) appellarunt etiam alii Reges; sed eorum consilium intelligitur ex titulo præfixo litteris Ludovici XI. datis 20. Novembris 1478. & exscriptis in eodem capite 13. num. 12. nimirum facultatem dari Legatis Regiis appellandi ad Concilium futurum, si Paris negaret, quod ex parte Regis rogaretur, aut vellet contra
M m m m ipsum

642 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ipsum, eiusve subditos procedere. Hujus Principis technam
detegit Henricus Spondanus ad an. 1478. num. 8. his ver-
bis; *Quod videlicet, (ut putatur) NON TAM HÆC SERIO AGE-
RET, QVAM VT SCRVPVLVM PONTIFICI MOVERET in gra-
tiam Florentinorum, HVIVSMODI SIMVLATIONVM INSIGNIS AR-
TIFEX, &c.*

7. Non ita constans est inter Gallos doctrina sanctæ Sedis
privilegiis aduersa, quin unius articuli obliuiscantur, etiam
dum alium statuere nituntur. Ludovicus XI. in prædictis Litteris
appellationem ad Concilium summo Pontifici minatur,
ut propositum sibi finem consequatur; sed ei facultatem tribuit,
Principes Turcæ bellum inferre recusantes, abjiciendi, & puniendi.
Sed quomodo poterit Papa renitentes plectere, si ipsis liceat à Pontifice ad Concilium generale appellare,
ad quod tamen provocat Ludovicus, si non plectat? utram
appellationem admittet? An Ludovici, an reuentium Turcæ
bellum indicare? utramque non poterit, quia contrariæ erunt.
En verba Ludovici; *Ut pacem cum illustissima Liga velit (Papa) componere, illam tueri, & defendere à dicto illo perfido Turco,
& aliis infidelibus, & nullos Confederatos, seu cum ipso perfido Turco,
& immanissimo intelligentiam, aut abstinentiam Guerra habentes sustinere, aut
illis favorem exhibere: QVIN IMO TALES TANQVAM REOS CRIMINIS
LÆSÆ MAIESTATIS DIVINÆ, ABJICERE, AVT PVNIRE: & casu, quo ipse summus Pontifex præmissa facere denegaverit,
seu plus debito distulerit, vel aliqua in contrarium præmissorum, aut aliquid
contra eos, Regnum, & Regniculas nostros fecerit, seu in futurum attentat
presumpserit, ad intimandum, & appellationem ab ipso interjectam in
Congregatione prædicta Aurelianis, & de novo si opus fuerit, appellandum ab ipso
summo Pontifice malè consulto ad eundem summum Pontificem benè consultum,
seu præfatum proximum futurum Concilium universalis Ecclesiæ, &c.*

8. Adhæsit Universitas Parisiensis appellationi Philippi IV, & ipsa etiam aliquando ex eo tempore, quo cœperunt plures
ejus Doctores Concilium summo Pontifici præponere, pro suis juribus appellavit.
Sed notanda est formula, ejus præsertim instrumenti, quod refertur à Puteano num. 5. *A sanctissimo nostro Papa Innocentio VIII. minùs debite consulto, AD SE IPSVM MELIUS
CONSVLENDVM, ET AD SANCTAM SEDEM APOSTOLICAM ETIAM MELIUS CONSVLENDAM, nec non ad sacrosanctam Syno-*

Synodum universalem celebrandam, illamque, vel illos, ad quem, seu ad quos de jure provocare, & appellare nobis licet, in his scriptis, tam pro nobis, quam pro nostris adherentibus, & adhaerentibus, quam etiam pro Vicariis ditorum Magistrorum, Doctorum, & Scholarium, eorumque, in beneficiis Divinis deservientium provocamus, & appellamus. Illa ad diversos Judices appellatio innuere videtur dubitare, appellantes, an ad alium, quam ad Papam melius consulendum, & ad sanctam Sedem Apostolicam etiam melius consulendam de jure provocare, & appellare ipsis liceat.

9. Citat quidem in fine dicti capitis 13. appellationes aliorum extra Galliam Principum, sed nihilò laudabiliores. Prima, & antiquior quam Philippi Regis, est Friderici II. Imperatoris, seu ejus Legati, quem cæteri Principes imitati videntur. Verùm Friderici Legatus non à Papa ad Concilium, sed à Concilio generali, scilicet Lugdunensi primo ad aliud generalius provocavit, sub eo prætextu, (qui à quovis facile poterit obtendi, ut omnia Ecclesiastica judicia eludat) quod illud non esset satis generale.

10. Libera erit omninò Gallia, sed à justitia, si posteriores quidam ejus libertatis vindices audiantur. Nam si Pontificis Decreta non arrideant, vel omninò contemnentur, utpotè offendentiã regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, vel ab eis ad futurum Concilium provocabitur: Concilii autem Decreta non recipientur, atque adeò non obligabunt juxta illorum Scriptorum doctrinam. Non hæc quidem protuli, inquit Joannes Gerbasius dissert. de Causis majoribus art. 12. num. 6. ut ab hac Tridentini Concilii singulari lege eximantur Galli, cum ne ulla quidem alia, acceptationis defectu, eos liget. Egrè ferrent hæc verba aures verè Catholicæ à Procuratore Regio prolata; sed quis à Theologo possit hæc audire? Quid igitur, acceptatio à Clero facta nullam inducit obligationem? Itanè mutata est postremis his temporibus autoritas Conciliorum Oecumenicorum? Clerus Gallicanus anno 1625. Parisiis congregatus professus est, se teneri ad observationem Concilii Tridentini, Gerbasius è contra nullà ejus lege Gallos ligari affirmat.

11. Falsum est, ut in 2. lib. demonstravimus, acceptationem esse necessariam, ut lex justa obliget: & falsum est nullam Concilii Tridentini legem fuisse acceptatam in Gallia.

644 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Utramque falsitatem evertit Decretum Cleri Gallicani præ-
dicto anno 1625. editum tom. 1. Actorum Cleri, & à Puteano
cap. 14. num. 3. relatum. Ejus Decreti verba Latinè reddita,
sunt ista; „Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, &
„alii Ecclesiastici Viri, repræsentantes Clerum universum
„Franciæ, congregati annuente Rege, Parisiis in Conventu
„Augustinianorum, post maturam circa publicationem Con-
„cilii Tridentini deliberationem unanimiter agnoverunt, &
„declararunt, agnoscunt, & declarant, se obligari pro suo
„officio, & conscientia ad recipiendum, sicut re ipsâ rece-
„perunt, & recipiant præfatum Concilium, & spondent se
„illud observaturos, quantum possunt per functionem suam
„& autoritatem spiritualem & Pastoralem; Quæ deliberatio
singulorum subscriptionibus, ac juramento ad sancta Evan-
gelia, confirmata fuit. Recepit igitur tunc temporis Clerus
Gallicanus Concilium Tridentinum, & professus est, se te-
neri non solum ad observandum Concilium, postquam illud
acceptasset, sed etiam ad illud acceptandum. Augustissimus erat
cætus; siquidem aderant tres Cardinales, quinquaginta Epif-
copi, triginta verò secundi ordinis. Non fuit præceptus deli-
beratio, cum antea sæpissimè, vehementissimèque infestissent
Prælati apud Reges, ut reciperetur Concilium, quod testan-
tur acta Cleri quamplurima, citata à Puteano, ubi supra;
acceptatum præterea fuit in variis Conciliis Provincialibus.

12. At non fuit acceptatum à Rege; ne id quidem verum
usquequaque est, quandoquidem multa ejus decreta in ordi-
nationes Regias translata sunt, sed quare non fuit absolutè
receptum. Causas in primo libro notavimus. Hoc tantum mo-
nemus eos, qui vim legum Ecclesiasticarum à Principum ar-
bitrio pendere volunt, ut considerent quantum periculi subi-
tura sit Religio, si Principes mali extiterint.

13. Oblitus est Puteanus in hoc capite protestationis à se
factæ in præfatione ad Lectorem. Ibi enim ait; „summo perè
„cautum est, ne quid ex actis deduceretur, aut quæ inde se-
„quantur, declararentur. *Faciet quisque, ut sibi videbitur.* In hoc
„autem cap. 14. num. 2. relatâ declaratione Caroli VII. Fran-
„corum Regis, addit; Ex hoc instrumento infertur, Decreta
„Conciliorum generalium, quæ ad politiam spectant, effectum
„in

in Francia non fortiri, nisi Regum nostrorum edicta accedant. De facto dumtaxat eum loqui crederem, nisi titulo capituli ad Conciliorum generalium receptionem & publicationem in Francia, non solum permissionem, sed etiam auctoritatem Regis concurrere statuisset.

14. Cæterum in pluribus famosæ Pragmaticæ Sanctionis locis indicatur non ita liberum esse Galliæ, decreta Conciliorum generalium respuere, vel immutare, v. g. in litteris, quæ decreta præcedunt, habetur hæc declaratio. *Sacræ Basileensis Synodi decreta, ordinationes, & statuta, aliqua simpliciter, ut jacent, alia vero cum certis modificationibus, & formis non bastatione potestatis, & auctoritatis condentis, & promulgantis, ipsius scilicet Sacræ Basileensis Synodi, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus Regionum, & personarum sæpè factorum nostrorum Regni ac Delphinatus congruere, convenireq; conspexerunt, prout inferius plenius annotatur, & inseritur, illic & indilate recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt.* Circa varia etiam Decreta Congregatio Gallicana, dum illa temperanda censet, ad Concilium recurrendum monet, ac generatim in conclusione ait; *Illæ Decreta, circa quæ fuerunt factæ prænotatæ modificationes, acceptantur: prout etiam acceptantur. SVB SPE SCILICET, QVOD IPSÆ MODIFICATIONES PER SACRVM CONCILIVM ADMITTENTVR; PRO QVO REGII ORATORES INSTAVNT VICE REGIA, ET ECCLESIAE REGNI, ET DELPHINATVS.*

C A P U T VII.

Percurruntur octo capita Puteani, scilicet à 15. ad 22.

1. Quoniam quæ ad Prælaturarum dispositionem pertinent, per concordata inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Francorum, sunt constituta, supervacuum esset, & Lectoribus prolixitate ingratum, singulorum, quæ Puteanus cap. 15. affert de anteriori Franciæ praxi, examen.

2. Materia Regaliæ, de qua agitur à Puteano cap. 16. tam diligenter, tamque eruditè versata fuit, scriptis, tum Latinè, tum Gallicè tractatibus, ut nihil illi lucis accedere posse

646 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
posse videatur. Eadem etiam occasione video actum esse de
juramento fidelitatis, ab Episcopis Regi præstando, de quo
Puteanus cap. 17. nihilque hodiè difficultatis esse scio circa
hujusmodi juramentorum praxim, nisi circa ejus insinuationem,
seu registrationem, quam volunt ad finem Regaliæ
imponendum, necessariam; quæ de re optimè etiam disse-
runt, qui de Regalia nuper scripserunt.

3. Nisi circa necessaria tantum immorari mens esset, mul-
ta notari possent circa ea, quibus prædicta Puteani capita
constant; præmittendum tamen non est Reges Franciæ
vicissim Episcopis juramentum præstare solitos. Extant an-
tiqua exempla inter Capitularia Regum Francorum à Ste-
phano Baluzio collecta, & viget adhuc usus, ut Rex dum
inauguratur, juret, se privilegium canonicum servaturum,
quod cum ad veras Ecclesiæ Libertates pertineat, taceri non
debit, quasi hoc Regiam Majestatem dedeceret, unde illi
maximus decor accedit.

4. Tot sunt Ecclesiæ Canones, de Episcoporum, & Pa-
rochorum residentia, quam melioris notæ Doctores de jure
Divino esse affirmant, ut laudandus sit Regum Christianissi-
morum zelus in præstanda exequendis illis Legibus Eccle-
siasticis autoritate; plurimumque commendandus esset Rex
Christianissimus, si Prælatos, quos in Curia magis quam in
propria Diocesi commorari delectat, quorumque aliqui nul-
lum fortè aliud negotium apud suam Majestatem magis so-
licitè, quamvis minus apertè, prosequuntur, quam ut no-
va, vel pinguiora beneficia consequantur ad commissum ovi-
le remeare præciperet, exemplo suorum Prædecessorum, &
Justiniani Novella 6. cap. 2. & aliorum: sic enim exequ-
retur Canones, Episcopis ad comitatum sine necessitate ac
matura deliberatione accedere prohibentes. Pudendum è con-
tra est, quod Pastores Gallicani tot actis ad residentiam con-
gentibus, quot referuntur à Puteano cap. 18. præbuerint
occasionem, dimissis frequenter ovibus sibi à Christo con-
creditis; quæ culpa in plures Augusti illius Cleri Rectores
non cadit, quandoquidem omni ævo multi ovili suo assidue,
seduloque invigilarunt, & omnes probi Pastoris partes ex-
pleverunt.

5. Re-

5. Regem autem tanquam sanctorum Canonum executores Prælatos ad residentiam compulisse par est credere, cum in plerisque actis expressa fiat Canonum mentio. Res est aliunde tam justa, tamque necessaria, ut Principum illam procurantium zelum excitare Ecclesia censeatur.

6. Prælatos licentiâ Regis vel præcepto indigere, ut à Regno proficiscantur capitis 19. titulus est, imò etiam à summo Pontifice ad Concilium generale evocarentur, ut indicatur num. 8. Prima Lemmatis probatio hunc habet titulum; *Ex Concilio Agathensi sub Clodoveo Rege anno 506. can. 35.* Frustra fit mentio Clodovei à Puteano, cum ne unus quidem Episcopus Regni Francorum huic Concilio interfuerit, ut patet ex subscriptionibus, & notavit D. de Marca lib. 6. cap. 18. §. 1. Sed concedamus ejus, utpote in loco modò Regi Franciæ subdito, celebrati decreta vim legis obtinere; quid statuitur canone illo 35. ut Episcopi Metropolitanò ad ordinationem summi Pontificis aut ad Synodum invitanti pareant, *exceptâ gravi infirmitate corporis, aut præceptione regia.* Sed hoc non probat intentum; non enim agitur de exeundo à Regno, siquidem omnium Episcoporum Agathæ congregatorum Metropolitanò erant intra idem Regnum Tolosanum Visigothorum; nisi fortè, quod verisimile nequaquam est, *ordinatio summi Pontificis*, non de quolibet Episcopo, sed de Romano tantùm intelligatur. Verùm ne tunc quidem aliud probaret Canon, quàm excusandum Episcopum Romanum non eantem, non solùm si graviter ægrotaret, sed etiam si ex præcepto Regis alteri negotio incumberet: alioquin enim diceretur, *excepta prohibitione, non, excepta præceptione Regia.*

7. Secunda probatio est exemplum Salonii, & Sagittarii à Rege Gunthramno licentiam accedendi Romam postulantium, & impetrantium, ut refert Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 5. cap. 21. Sed hoc exemplum parum efficax est. Quid enim mirum, si Episcopi de homicidiis, adulteriis, aliisque sceleribus convicti, patrocinium imploraverint Regis, quem, ut ait Gregorius, *propitium sibi nosset.* Non enim solâ licentiâ, sed & favore indigebant. Rex verò, addit idem Historicus, *annuus petitionibus eorum datis epistolis (quæ de sola licentiâ non videntur intelligendæ) eos abire permisti.* Qui

accedentes coram Papa Joanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille vero Epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eos restitui jubet. Quod Rex sine mora, castigatis prius illis, verbis multis, implevit. Num Rex, qui summo Pontifici sine mora parendum censuit, perditos homines, qui à nemine illorum accusationem prosequente innoxii reputati fuerant, restitui jubenti, juris sui esse duxisset, Episcopos ad Concilium generale à Papa vocatos retinere.

8. Afferuntur deinde duo loca Hincmari Rhemenfis Archiepiscopi, negantis posse Episcopos à Regno decedere sine consensu Regis. Sed jam lib. 3. cap. 7. Vidimus ipsum de facto loqui non de jure: & ex alio ejus loco scilicet epist. 17. tom. 2. evidenter ostendimus, ipsum sensisse Episcopos Romam à Pontifice vocatos accedere debere.

9. Minoris momenti est exemplum Philippi IV. à Bonifacio VIII. dissidentis, & Caroli VII. Basileensibus contra Eugenium IV. faventis. Quid enim mirum, si primus sciens Episcopos adversum se Romam vocari, eos illuc proficisci non siverit, & contra suam prohibitionem profectos malè habuerit; alter suscepto Concilii Basileensis Patrocinio, ab ipsismet Episcopis rogatus, Ferrariam, quo ab Eugenio vocati fuerant, ire vetuerit.

10. At nonne, sicut in rebus temporalibus, & secularibus, Regi, ita in spiritualibus, & Ecclesiasticis Summo Pontifici tenentur Præsules obedire? Cùm ergo commune totius Ecclesiæ bonum postulat, ut Prælati aliò se conferant, Pontificem jubentem, potius quàm Regem vetantem debent audire, nisi fortè per vim detineantur, aut graviora indè mala consecutura sint. Si aliquis insedisset justitiæ amor confarcinatoris animo, propositionem ad eos casus restrinxisset, in quibus Episcopi gravi suspitione laborarent, alicujus contra Regem, vel Regnum machinationis; aut dixisset dumtaxat debitum Regiæ Majestati reverentiæ officium esse, eo insalutato non abire.

11. Quandoquidem Puteanus suas omnes probationes à facto & autoritate ducendas putavit: cur hic & alibi ei displicuerunt exemplum & sententia S. Ludovici? An servitus est, Gallorum nobilitate indigna, sanctos imitari ac sequi.
Guil.

Guillelmus de Nangiaco in vita S. Ludovici refert epistolam sancti illius Regis ad Imperatorem Fredericum, in qua hæc habentur; *Vos unitatem pacis & concordia distrumpentes, Prælatos Regni nostri ad Sedem Apostolicam accedentes, cui TAM EX FIDE, QVAM EX OBEDIENTIA TENEBANTVR, NEC EIVS POTERANT RECUSARE MANDATA, in mari, quod moleste scriimus, capi fecistis, & ipsos sub gravi custodia detinetis. An majoris ponderis est autoritas Philippi Pulchri, aut Caroli VII. quàm S. Ludovici? Nota hæc ejus verba; Cui (Sedi Apostolicæ) tam ex fide, quàm ex obedientia tenebantur, nec ejus poterant recusare mandata.*

12. Non soli B. Ludovici religioni, sed veritatis certitudini tribuenda est illa sententia. Scripserat antea S. Bernardus epistolâ 131. quæ est ad Mediolanenses; *Potest (Papa) à finibus terra sublimes quascumque personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, aut bis, sed quoties expedire videbit.*

13. Quid juvat Puteanum in cap. 20. hujus voluminis, ac in alio integro volumine, ab isto, quod percurrimus, distincto, schismatis, & diffidiorum perpetua oblivione delendorum memoriam revocare. An Regno Gallicano gloriosum est cum summis Pontificibus disceptasse? An à justitia ita stetit Gallia & in causa, & in modo, ut tantopere cavendum sit, ne pereant illa monumenta? Qui veras, & sinceræ earum rerum historias legerunt, hinc non parum immutatam norunt antiquæ pietatis, & religionis laudem, Gallicano Regno ægregiis in sanctam Sedem, & summos Pontifices officiis partam.

14. Quin potestas sæcularis in aliquibus saltem ex iis actis, quæ in eodem cap. 20. referuntur, modum suum excefferit, non videtur à Catholico posse negari; v. g. quod Senatus Placito num. 43. relato, Archiepiscopum Turonensem delegaverit, seu commiserit ad conferendum beneficium curatum, ut illa collatio eundem haberet effectum, quem habuisset in Curiâ Romanâ facta: quod Henricus IV. Rex Franciæ, & Navarræ litteris num. 44. exscriptis Oeconomum spirituales deputaverit ad conferenda Beneficia, Parochias, Prioratus, & Dignitates; quodque Oeconomus ille spiritualis Beneficia contulerit sub hac forma, quæ legitur in ejus litteris ibidem extantibus; *Virtute dilecti nostri Oeconomatus contuli-*

N n n n

tuli-

650 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Iulius, & donavinus, &c. Quis enim Catholicus affirmare au-
deat posse Parochum absolvere à peccatis, vel Priorem posse
Monachos excommunicare, potestate solum acceptà à Re-
ge, vel à Senatu, aut ab eorum delegatis.

15. Idem cum proportionem dicendum de collatione alio-
rum Beneficiorum, licet in eis non sit æquale periculum.
Quamvis enim jurisdictionem non habeant annexam, adeo-
que minus aliorum fidelium salutem noceat Beneficiorum
intrusio; nullum tamen est, quod spirituale aliquod jus non
habeat.

16. Patet certè ex actis in 21. cap. contentis potestates sæ-
culares in Gallia, renuente summo Pontifice, vel Episcopis,
aliquando Beneficia de facto contulisse, vel alicui facultatem
legitimam non habenti officium illud commississe. Sed quid
indè concluditur, nisi conculcatos fuisse Canones innume-
ros, quibus sub gravissimis pœnis prohibetur, ne laici Bene-
ficia Ecclesiastica conferant, vel Clerici ab eis collata reci-
piant. Magistratum sæcularium Placita titulos Canonicos
non esse, quibus in tuto ponatur Beneficiorum consciencia,
nemo non videt, nisi jam præ avaritia & ambitione in
mentis cæcitate, & cordis duritiam prolapsus sit. Tederet
Canones referre, per hanc portam in Beneficia ingredi vetan-
tes, quod à nemine ignorentur, & à pluribus Autoribus
collecti sint; ut à Gratiano ca. 16. quæst. 7. quam his verbis
inchoat; *Quod autem Ecclesias de manu laicorum accipere, nec Abbati,
nec alicui liceat, omnium Canonum testatur autoritas.* Ab Antonio Au-
gustino Juris Pontificii veteris Epitome lib. 15. tit. 7. & ab
aliis. Vide rursus quomodo speciosa libertatum Gallicanarum
definitio plerisque illarum capitibus conveniat; id est quam
directè illis opponatur.

17. Quæ circa 22. caput notanda essent de pecuniarum ab
Ecclesia Gallicana per Curiam Romanam exactione, partim
dicta sunt lib. 6. partim circa duo ultima capita istius volumi-
nis dicentur.

CAPUT VIII.

De Legatis, ac Vice-Legatis sanctæ Sedis ad capp. 23.
& 24. Puteani.

1. Romanus Pontifex omnium Christi fidelium Pastor est, ac simul multarum Provinciarum Princeps temporalis. Itaque duplicis generis Legatos mittere potest, scilicet pro negotiis Politicis, ac pro spiritualibus. Equidem qui ab eo tanquam Principe temporali mittuntur Legati, omnibus à jure Gentium, vel à consuetudine inter alios Principes Christianos inductis Legibus obnoxii sunt, nisi quod in Papa non ita præscinditur Principis temporalis ratio à supremi Ecclesiæ Pastoris Dignitate, quin ejus Legatis, quæcumque negotia gerant, specialis reverentia debeat, præsertim cum Princeps non sit, nisi quia successor B. Petri, cuius Patrimonium vocatur, quod habet dominium temporale Romana Ecclesia.

2. Si autem spiritualibus tantum, & Ecclesiasticis rebus tractandis, Legati deputentur, Legationis suæ litteras tenentur exhibere. Hoc enim tam canonico, quam civili jure cautum est cap. *Cum in jure peritus de offic. deleg. & lege unica cod. de mandatis Principum*. Sed eorum facultates, aut jurisdictionem restringere, aut etiam examinare, ad potestatem sæcularem non pertinet. In hujusmodi enim rebus Principes Papæ subsunt, nec sine ordinis à Christo constituti confusione ejus mandata suæ, vel Judicum suorum, censuræ subicere possunt.

3. Equidem si Regi justa esset timendi causa, ne quod ex Legatione detrimentum in legitimis suis juribus pateretur, non illi vitio verteretur, quod illud modo congruo præcaveret. Ita refert Henricus Spondanus ad annum 1625. num. 5. & Puteanus cap. 23. num. 82. Cardinalis Francisci Barberini facultates, non nisi cum hac conditione admittas fuisse, quod intra sex septimanas Breve Pontificium obtineret, quo titulus Regis Navarræ per incogitantiam omissus diceretur, non autem ut inde aliquod præjudicium Regi Franciæ

652 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
in jus Regni Navarrae fieret. Sed obtentu conservandorum
Regis aut Regni jurium, omnia Papæ mandata circa res spi-
rituales, & Ecclesiasticas, Judicium sæcularium arbitrio per-
mittere, justitiæ, antiquorum Gallorum religioni, & Ec-
clesiæ Romanæ autoritati repugnat. Itaque omnia illa exem-
pla, quæ à Puteano cap. 23. & 24. afferuntur, eâ tantum
ratione justa esse possunt, si Regibus Franciæ, aut eorum
Curiis propositum fuit vera jura Regia tueri, non autem po-
testatis Pontificiæ exercitio impedimentum præstare.

4. Id agnoverunt Reges Franciæ, etiam Philippus IV. tem-
pore dissidii cum Bonifacio VIII. ut probat unus ex articulis
missis à Bonifacio ad Philippum per Cardinalem Sanctorum
Marcellini & Petri, cum responsione Regis. Est enim arti-
culus ille hujusmodi, à Puteano relatus cap. 23. num. 2. *Item
ad denuntiandum, & declarandum eidem, quod Romanus Pontifex Legatos
de Latere, ac Nuncios libere mittere potest ad quavis Imperia, Regna, vel
loca prout vult, absque petitione cujuslibet, vel consensu, usu, vel consuetu-
dine contrariis non obstantibus.* Non poterat jus sanctæ Sedis clarius
& apertius explicari. Quid igitur ad hæc respondit Rex Phi-
lippus, quem vel Ecclesiæ cum suorum jurium dispendio, vel
personæ ipsius Pontificis, jam sibi odiosæ, impensius favisse
nemo suspicabitur. *Respondet Rex, quod non impedivit, nec impedire
intendit, Legatos, Nuncios, vel alias quascumque personas, quod minus libere
ingredi valeant Regnum suum, nisi sibi & Regno sint legitima ratione suspecti,
vel alias habeat justam causam.*

5. Quæ prædictus Puteanus sub numeris sequentibus ex-
scripsit, schismate, quod, uti jam sæpè notavimus, maxi-
mam disciplinæ Canonicæ confusionem invexit, posteriora
sunt; & quid factum fuerit, non quid fieri debuerit, ple-
rumque ostendunt. Numero autem primo proponit exempla
epistolæ fidei publicæ, seu salvi conductûs, à Carolo Majoro-
domus dati Bonifacio Episcopo missis S. Petri in Franciam ve-
nienti; sed quod Legati sanctæ Sedis protegantur, & defen-
dantur, ad officium Principum spectat; qui eos in suæ Le-
gationis exercitio juvare debent, impedire nequaquam sine
injuria possunt. Citat præterea Glabrum Rodolphum, cujus
testimonium alibi expendemus: & epistolam Concilii Afri-
cani ad Papam Cælestinum, de qua modò pauca dicenda sunt.
6. Ad-

6. Adverte hic, quod in pluribus aliis locis licet observare, quomodo erga sanctam Sedem sit affectus Puteanus. Prætermisissis enim exemplis, in quibus moderatio, & justitia magis elucet, ea tantum seligit, in quibus vel animi commotione, vel ignorantia, vel aliqua aliâ causâ est aliquid actum adversus summos Pontifices, etiamsi ad propositum non faciant. Miserat Papa Zosimus paulò ante mortem Legatos in Africam occasione appellationis, quam Apiarius Presbyter à sententia Episcoporum Africanorum ad sanctam Sedem emiserat, itaque à Conciliis Africanis recepti fuerant. Sed quia eorum facultas, seu jus sanctæ Sedis ad mittendos in Provincias Legatos pro judicio interpositarum ad se appellationum, Canonibus Concilii Sardicenis, sub nomine Nicæni, à Zosimo confirmatum fuerat: & Episcopi Africani, quibus ignoti erant Canones veri Concilii Sardicenis, quiq; inter Nicænos non legebant eos, qui sibi allegabantur, scripserunt ad Bonifacium Zosimi, interea defuncti, successorem, rogantes ut ab Ecclesiis Orientalibus exemplaria Concilii Nicæni sibi mittenda curaret, & spondentes se interim servaturos, quæ in Commonitorio Legatorum continebantur. Apiarius, petita veniâ communioni restitutus, in nova crimina relapsus est, propter quæ rursus ab Episcopis Africanis est excommunicatus, sed à Cælestino Bonifacii successore in communionem receptus est; missusq; Faustinus Legatus in Africam, ut ejus causâ maturè discussâ definitivum ferretur judicium. Apiarius crimina sua in Concilio confessus, justè se excommunicatum fuisse demonstravit.

7. Episcopi Africani indignati, quod scelerati criminum pœnas evaderent, aut saltem diu effugerent, atque adeò justorum judiciorum vim eluderent, rescripserunt Cælestino epistolam illam, quam innuit Puteanus, quamq; hæretici, & alii, qui sanctæ Sedis auctoritatem impatienter ferunt, tam frequenter, tamq; importunè obtrudere solent. Eam sanctæ Sedis juribus minimè adversari aliqui arbitrantur, nec in ea appellationes ad sanctam Sedem, vel Legationes in Provincias ad judicandas illas appellationes improbari, sed modum duntaxat; idq; significare videntur hæc Concilii Africani verba, seu adverbia; *Facilius, festinato, precipitanter, preproperè, indebitè*.

654 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
eē. Sic enim scribit; Prefato itaque debita salutationis officio impendio
deprecamur, ut dinceps ad vestras aures hinc venientes non FACILIVS ad-
mittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis accipere:
quia hoc etiam Nicano Concilio definitum facile advertet Venerabilitas tua,
Nam etsi de inferioribus Clericis, vel Laicis videtur ibi praecaveri, quando ma-
gis hoc de Episcopis voluit observari, ne in sua Provincia à communione sus-
pensi, à tua Sanctitate vel FESTINATO, vel PRÆPROPERE, vel IN-
DEBITE videantur communioni restitui. Cælestinus autem ideò in an-
tecessum Apiarium absolverat, quia cum ad se provocasse cre-
diderat, ut notat idem Concilium; Quem tua Sanctitas credens ap-
pellasse, (quod probare non potuit) communioni reddiderat: quæ verba
jus appellationum recipiendarum summo Pontifici competere
innuunt.

8. Equidem tam frequenter Romani Pontifices hæretico-
rum, atque improborum technis decepti, recta Episcoporum
judicia suspendebant, ut iusta videretur Africanorum quære-
la, si eo tantum spectabat, ut major adhiberetur ad vitan-
das ejusmodi fraudes cautela. Non enim solus restitutionem
suam suffuratus fuerat Apiarius, sed paulò antè Pelagius, &
Cælestius Zosimo Catholicos se fingentes, ab eo ut Catholici
habiti fuerant.

9. Si autem, ut aliqui ex illius epistolæ contextu colli-
gunt, etiam appellationes ipsas ad sanctam Sedem, atque adeò
Legationes ad illas judicandas rejiciebant Episcopi Africani;
ea erat causa, quia, ut supra diximus, Canones veri Conci-
lii Sardicensis ignorabant, & disciplinam in illis constitutam
in Canonibus Nicænis, sub quorum nomine, quia nimirum
Nicæni cæteros præibant, secundum usum jam inductum, ci-
tabantur, non reperiebant. Sed ubi tenebræ illæ dissipatæ
sunt; & appellationes ad sanctam Sedem, & ejus Legatio-
nes in Africa, sicut in aliis Provinciis Christianis, liberè ad-
missæ sunt, quod pluribus exemplis comprobari possent. Vi-
deri potest S. Leo epist. 87. non longè post id tempus scripta,
& S. Gregorius, qui lib. 2. epistola 33. ad Columbum Episco-
pum Numidiæ scribit in hunc modum; *Fraternitatem tuam scripta
presentibus duximus adhortandam, ut veniente ad te Hilario Chartulario nostro,
adunato Episcoporum universali Concilio, habito præ oculis terrore venturi Ju-
dicis, causa eadem (scilicet Maximiani Episcopi, qui præmo*
cor-

corruptus Donatistarum Episcopum fieri permiserat) *subtili, ac solerti debeat indagazione perquiri.*

10. Sed & antè tempus scriptæ epistolæ supradictæ auctoritatem suam in Episcopos Africanos Romanus Pontifex exercuerat, teste S. Augustino, qui unus fuit ex Patribus epistolæ prædictæ Autoribus. Is enim paulò antè sancti Cælestini iudicio se submiserat, ut patet ex ejus epistola 262. in qua alia refert exercitiæ Pontificiæ jurisdictionis exempla. *Existat, inquit, exemplo ipsâ Sede Apostolica judicante. vel aliorum judicata firmante, quosdam pro culpa quibusdam nec Episcopali spoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos. Quæ ut à nostris temporibus remotissima non requirant, recentia memorabo. Clamet præseus Provincia Casariensis Episcopus, &c.*

11. Denique quorum hanc epistolam citat Puteanus, cùm in ea nulla Principum, pro quibus tamen ipse in hoc capite certat, fiat mentio? Satis nimirum illi est, ut auctoritatem sanctæ Sedis deprimat: nam facillè postea Episcopi, quibus favere adversus summos Pontifices videtur, Regum potestati subjiciuntur.

12. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 6. de concord Sacerd. & Imp. cap. 19. num. 7. & seqq. affert exempla, primò Virgillii Papæ scribentis ad Auxanium Episcopum Arelatensem, *se pro ejus pietatis affectu, & pro gloriosissimi Regis Childeberti Christiana devotione mandatis suas ei vices conferre: & ad Aurelianum Auxaniæ successorem, se eandem administrationem committere, Childeberti Francorum Regis Christianâ, & Deo placitâ in perhibendo ei testimonio voluntate accedente.* Secundò Pelagii primi ad Childebertum scribentis se secundum petitionem ejus Legatum constituisse, seu Vicarium Sapaudum Arelatensem. Tertiò S. Gregorii à Regina Brunehilde mittendi in Galliam Legati licentiam postulantis. Ex quibus infert necessarium esse Regum consensum, ut Legati facultatibus suis utantur in Gallia. Verum ex his exemplis aliud quidquam inferri non potest, quàm postulatam aliquando illum consensum, ut res ex ambarum potestatum concordia feliciter gererentur, & Principes libentius operam suam præstarent Legatis, si quando eâ indigerent; aliquando ipsosmet Principes intercessores adhibitos ab Episcopis ad obtinendam Legationem; non autem necessarium omnino esse prædictum consensum.

13. Si

13. Si ad spiritualia tantum negotia destinantur Legati, eos Principum consensu non egere, nisi ut eorum ope, quæ sibi sunt injuncta facilius exequantur, per se patet, & probari potest pluribus exemplis Legatorum à summis Pontificibus, non petita ullâ Principum licentiâ, missorum. Ita missus est Petrus Damiani ab Alexandro II. circa an. 1062. ut constat ex hujus Pontificis epistola 21. apud Philippum Labbeum tom. 9. Concil. in qua nulla fit Regis mentio. Ita Callistus II. Cardinalem quemdam misit, eumque Ludovico VI. commendavit his verbis, quæ significant Principum quidem esse, Legatos juvare, non autem circa eorum Legationem aliquam jurisdictionem exercere. *Sanè Charissimum filium nostrum sanctæ Sedis nostræ Presbyterum Cardinalem nobilitati tuæ attentius commendamus. Nos enim à latere nostro eum secundum antiquam Sedis Apostolicæ consuetudinem ad terram potestatis tuæ pro corrigendo & confirmando, quæ corrigenda, & confirmanda fuerint, delegamus. Rogamus igitur Excellentiam tuam, & in Domino commoneamus, ut eum tanquam Vicarium nostrum reverenter suscipias, honestè habeas, & ita ei facultatis tuæ consilium, & auxilium præbeas, quatenus sibi injunctum possit Ministerium adimplere. Callist. II. epist. 23. Nec afferri potest exemplum aliquod magno schismate antiquius, vel certum aliud argumentum, quo prædicti consensus necessitas ostendatur.*

14. Imò Principes, sicut & cæteros, Legatis Apostolicis obtemperare debere in rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis ratio suadet, & confirmant exempla. Gregorius VII. epist. 5. append. 2. apud prædictum Labbeum tom. 10. scribit non solum Omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, sed etiam Regibus, Principibus, Clericis quoque, ac Laicis in Narbonensi Gallia, Guasconia, Hispaniæ Regione; & tamen indiscriminatim ab omnibus recipi jubet Amatam Oloronensem Episcopum S. R. E. Legatum; *Quem, inquit, sicut nostram, in d. B. Petri præsentiam vos suscipere, Apostolica autoritate jubemus.*

15. Gregorii forsitan ingenio tribueretur ea formula, quæ autoritatem maximam significat. Sed alii Pontifices ante ipsum, licet animi minùs generosi, aliam etiam vivaciorem usurparant. Joannes VIII. mitis adedò indolis, ut ignaviæ ab aliquibus accusaretur, licet ageretur de Dominio Principum Francorum, Legatos misit, & eorum Legationem hæc clausulâ

fulâ corroboravit epist. 3. apud Sirm. tom. 3. quæ est ad Episcopos in Regno Ludovici Regis Baiariæ constitutos. Nam cum quicumque sit gradus, ordinis, sublimitatis, sive professionis, qui cum presentibus Legatis nostris, Joanne Siculensi, itemque Joanne Tuscanensi, venerabilibus Episcopis, quos vice nostrâ illas in partes ad examinanda simulq; definienda Cæmnicæ sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque emerere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisq; satisfacere humiliter detrectaverit, autoritate Dei Omnipotentis, sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, nostraq; mediocritatis, veniam sibi deinceps denegari, nec amodo communionis nostræ, ut verbis sanctissimi Prædecessoris nostri utamur, futurum esse consortem, quisquis esse voluerit disciplina. Hanc ultimam clausulam repetit epist. 4. quæ est ad Comites in eodem Regno constitutos.

16. Ultimis quidem temporibus inductus est usus, ut non solum de assensu Regum Christianissimorum Legati suis facultatibus utantur; sed etiam ut illæ facultates verificentur, imò aliquando modificatæ sunt. Sed ipsa rei novitas cum usum à Libertatibus Gallicanis, quæ antiquitate nituntur, excludit. Nam ut ait prædictus de Marca dicto libro 6. cap. 31. num. 8. prima omnium modificatio singillatim facta continetur in litteris Francisci I. pro Legatione Cardinalis Carnosini anno 1514. quod tempus causam indicat, nimirum gravissima dissidia, quæ paulò antea intercesserant inter Ludovicum XII. Francorum Regem, & Julium II. Romanum Pontificem, quæque inter eorum successores nondum plenè composita fuerant, ut non mirum sit, si eâ diligentia voluerit Rex præcavere, ne quid in Regno suo contra se Legati Apostolici molirentur. Verum ex hujusmodi casibus prorsus extraordinariis regulam generalem conficere, contra omnes juris, & rationis leges est.

*De publicatione Indulgentiarum, de collectione Eleëmofynarum, de Societatibus, & de possessione Beneficiorum.
Ad capp. 25. & 26. Puteani.*

1. **C**apite 25. in Regem confertur potestas impediendi, ne absque sua vel Parlamentorum licentia, Indulgentiæ publicentur; ne quærantur eleëmofynæ illarum occasione; neve instituantur Societates seu Confraternitates. Si qui abusus in hujusmodi publicationem, quæstum, aut Societates irrepserint, Canonum contra illos editorum executionem Principes laudabiliter urgebunt; ac si quid sub pietatis specie contra Regem, aut Regnum aliqui machinarentur, possent à Magistratibus comprimi. At, si ea Religionis officia ad id, ad quod sanctè sunt instituta, colliment, ea bona impedire posse, non est Ecclesiæ libertas, nec jus Principum Christianorum. Earum rerum cura ad Episcopos non ad Magistratus sæculares spectat.

2. Reditus Beneficiorum temporales sunt; sed jus eos percipiendi, non nisi spirituale dici potest, utpotè fundatum in celebratione Divini Sacrificii, recitatione Horarum Canonicarum, administratione Sacramentorum, exercitio spiritualis jurisdictionis, & cæteris spiritualibus operibus. Quare nemini unquam dubium fuit, quin Simonix crimen ab iis patretur, qui Beneficia velemere, vel vendere, aliove contractu, non gratuito distrahere, vel accipere præsumperint, quod necessariò esse sacras, & spirituales supponit. Quomodò ergò ad iudicium sæculare spectaret controversiarum beneficiorum decisio?

3. Undè Judicibus Laicis esset potestas Curatos, Canonicos, aliosque Beneficiarios, suis Placitis, seu, ut vocant, Arrestis constituere? Numquid si vitiosus sit ejus, cui favent, titulus, possent ipsi jurisdictionem spiritualement conferre, ut valida sint, quæ confecturus est, Sacramenta.

4. Fatentur, qui Laicam jurisdictionem ad has materias pro-

ten-

tendunt, Judices sæculares non de petitorio, sed de possessorio, non de jure sed de facto debere sententiam ferre, hoc est non definire, quæ provisio sit canonica vel vitiosa; sed quis magis legitimè possidere videatur, ut is in sua possessione servetur, donec de jure prolata fuerit ab Ecclesiastico Judice ultima sententia; idque ne partes ad arma concurrant, quod frequenter accidit, dum plures rem eandem possidere conantur; quodque ne accidat, inquit, Principis est impedire. Sed nonne de possessorio, sicut de petitorio per plurima sæcula jus dixerunt Officiales Ecclesiastici in Gallia, sicut in aliis Provinciis Christianis? Cur ergo gens adeo antiquitatis retinens à veteri illa disciplina recessit? Hæc certè immutatio Episcopis tribuenda non est. Fatetur enim Carolus Fevretus lib. 4. de abusu cap. 11. num. 6. ab illis ægrè admodum admissam.

5. Primam prætensi à Judicibus sæcularibus juris probationem petit Puteanus à quadam deliberatione Senatus Parisiensis anno 1411. vetantis, Ne Cardinalis Pisanus Joannis XXIII. ad Carolum VI. Regem Francia Nuncius. seu Legatus diceret Regem, ejusque Judices, præcipuè Curiam ipsam non posse de causis possessoriis Beneficiorum cognoscere. Hæc quidem verba probant intentionem Senatûs, sed non ejus justitiam. Cæterum tunc usus ille aded erat Pontificis illius Curia incognitus, adeoque iis, qui eum norant, improbatus, ut prædictus Cardinalis scripserit in epistola, circa quam deliberabat Senatus; *Deus scit QUANTVM ECCLESIASTICÆ JURISDICTIONIS (notentur hæc verba) QUOTIDIE VSRPATVR. De omnibus causis Ecclesiasticis possessoriis indistinctè cognoscunt, inter personas Ecclesiasticas, Religiosas, Abbates, Episcopos, ac etiam Cardinales. Et totum procedit à Clericis, qui sunt in illa Curia. Licet autem tunc schismatis tempus esset, multaque permittere cogentur Pontifices, quorum partes Gallia sequebatur, adversus Ecclesiasticam libertatem, magnam tamen retinebant auctoritatem in Ecclesia Gallicana, etiam circa controversias beneficiales, ut testantur prædicti Joannis XXIII. litteræ, præsertim quæ referuntur à Bulæo in tom. 5. histor. Univers. Paris. ad an. 1412. ante finem.*

6. Puteanus numeris 2. & 3. profert duas Constitutiones Martini V. declarantis poenas aliâ suâ constitutione latas in

660 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
eos, qui ad Judices sæculares recurrerent in causis Ecclesiasticis, nominatim in beneficialibus, non afficere subditos Regis Franciæ. Verum illæ litteræ, Judicum Regionum conscientiæ in tuto ponendæ impares sunt. Confirmant etiam dumtaxat jus, si quod erat, nullum autem concedunt. *Per hoc autem nullum jus, seu jurisdictionem in præmissis cognoscendis eidem Regi de novo acquiri volumus, sed antiquum, si quod habet, tantummodo conservari.*

7. Allegatum enunciatur ipsum Regem, & suos Progenitores super omni possessorio à tanto tempore, quod de ejus contrario memoria non existat, consuevisse cognoscere; Quæ conditio deficiebat, cum nondum eo tempore passim & constanter lites de Beneficiis coram Judicibus sæcularibus agerentur, ut monumenta etiamnum extantia testantur; undè mirum est Carolum Fevret. qui lib. 4. cap. 11. num. 3. autoritate Joannis Galli, & Guidonis Papæ, probat eum usum tempore Martini V. non fuisse constantem, renitentibus nimirum Episcopis, imò testimonio Philippi Probi confirmat centum post id tempus annis Ecclesiasticos Judices de possessorio Beneficiorum cognoscere potuisse cum laicis, quibus eam cognitionem permiserat Romanus Pontifex: Mirum, inquam, est eum in illo ipso numero affirmare possessorium beneficiale nunquam in Curia Ecclesiasticis fuisse tractatum, & numero 2. ejusdem capituli coronæ jus illud esse, ac verè Regium. Ita scilicet constant Libertates Gallicanæ, ut qui eas justas ostendere nituntur, sibi ipsis non possint non contradicere.

8. Constitutiones illæ, seu privilegia indicant facultatem Judicum Regionum exerceri tantum inter Clericos, Ecclesiasticasque personas, ad Beneficiorum suorum possessionem ipsius Regis auxilium implorantes; puta ne quis per vim à sua possessione deturbetur, præsertim in casu possessorii retinenda possessionis. Itaque Beneficiorum fructus essent tantummodò sequestro committendi, ut diremptâ lite apud Ecclesiasticum tribunal victori consignarentur, vel potius ille, cujus titulus Episcopi judicio magis probatus fuisset, in possessione esset defendendus, aut si per vim ab ea fuisset deturbatus, autoritate Regiâ restituendus. At nonne super tituli validitate pronunciant Judices Laici, siquidem, ut notat Petrus Rebuffus, discrimen inter profanum, &

bc.

M. C.
Libertates
Ecclesiasticas
CIII
231

beneficiale possessorium interponitur, ut in profano sola possessio, à qua quis se dejectum conqueritur, in beneficiali autem proviſio, seu titulus attendatur.

9. Etiamſi poſſeſſorii nomine donentur cauſæ beneficialeſ apud ſæculares Judices, revera tamen ut petitoriz judican- tur: tum quia, ut diximus, ex titulis dirimuntur: tum quia ſuper iis iudicium ab Eccleſia non profertur. Pars enim, quæ in poſſeſſorio ſuccubuit factis primæ litis ſumptibus, qui maxi- mi ſunt, plerumque proſequendæ ſecundæ impar eſt, nec dilationes, & cavillationes partis adverſæ, quæ, cùm fructi- bus gaudeat, proceſſum, ſi poſſit, in infinitum protrahet, ſe unquam ſuperaturam eſſe confidit. Imò, ut inſinuat Caro- lus Fevret. Tract. de abuſu lib. 4. cap. 11. num. 6. poſt Loüe- tum, datâ ſuper poſſeſſorio ſententiâ, non ſineretur quis ab Eccleſiaſtico Judice contrarium iudicium obtinere, vel illud executioni demandare, niſi fortè novum jus coram ſæcula- ri non allegatum ſuperveſſet: quaſi tanta ſit Judicis ſæ- cularis de re ſpirituali decernentis peritia, tantâ ejus auto- ritas, ut poſſeſſionem tantùm diſcutiens, jus ipſum certiffi- mè attingat.

10. Poſſeſſio propriè rerum temporalium eſt. Cur ergo quod in Beneficiis eſt ſpirituale, Eccleſiæ non dimittitur om- ninò? Cur Epifcopo, cui ſæpe conſtat alterum ex litiganti- bus jus nullum habere, non licet alteri, cujus Canonicus eſt titulus, Beneficii officia exequenda committere, præ- fertim cùm juriſdictionem ſpiritualem requirunt, ac ſine il- la ſalus animarum certiffimæ ruinae patet? Cur arguetur tan- quam ſua poteſtate abuſus Prælatuſ, ſi conſeſſiones audire inhibeat ei, quem norit verè non eſſe Curatum, atque aded nullâ juriſdictione præditum, imò fortè juriſdictionis incapa- cem? An toleranda erunt innumera ſacrilegia, ne lædatur reverentia Judici Laico debita, apud quem cauſa poſſeſſionis tractatur?

11. Delicatioſ erat conſcientia Judicum ſæcularium tempo- re Joannis Galli, hoc eſt circa initium decimi quinti ſæculi. Is enim quæſt. 136. teſtatur, tunc non admittendam fore quæ- relam (Galli vocant *Complainte*) pro poſſeſſione Beneficii Curati, aut ejus fructuum, quia, inquit, hoc erat merè ſpirituale.

O o o o 3.

12. Poſt

12. Post Martini V. declarationes affertur à Puteano num. 4. alia Eugenii IV. earum primam confirmantis. Verùm illa provisionalis tantùm est; donec aliud autoritate præfatâ de super ordinatum fuerit. Neque generalis est, cum primam tantùm Martini V. declaret; „ atque aded malè hoc ei lem- „ ma præfixit Puteanus; Bulla Eugenii IV. quâ declaratur, „ Bullas Pontificum circa possessorium Beneficiorum non ha- „ bere locum in Francia.

13. Breve Leonis X. ad Præsidentes, & Consiliarios Parlamenti Curia Tolosana exhibit Puteanus num. 7. ut ostendat Judicem in Francia cognoscere de possessorio Beneficiorum, approbante Papâ. In eo brevi, quod non extat in Regestis Pontificiis, supponitur commendari Senatui Tolosano Joannes de Anseduna litterarum Apostolicarum Abbreviator, cui Papa Beneficia contulerat, super quibus lis erat in dicto Senatu. Verùm præterquam quod hoc non est approbare saltem expressè usum judicandi de possessorio Beneficiorum; ejus Pontificis mens certius perspicitur in iis, quæ Concilio generali prædens fecit, quam in litteris, quæ ab Officiale Curia suæ proprio commodo studente, furtim obtineri potuerunt. Leo X. à quo dicitur datum prædictum Breve die 17. Novembris 1513. mense sequenti, hoc est 17. Decembris ejusdem anni in Concilio Lateranensi sessione 8. monitorium poenale decrevit adversus Senatores Parlamenti Aquisextiensis, „ Ecclesiasticam jurisdictionem violantes in variis capitibus; quorum unum erat de cognitione causarum Beneficialium. Quocirca id, de quo Judices sæculares in Francia cognoscunt, possessorium fidè dumtaxat dicitur, sed revera petitorium esse significavit, cumque usum abolere deliberavit. Erat enim articulus ille prædicti monitorii expressus his verbis; *Causas spirituales & beneficiales non tantum super possessorio, sed etiam possessorii confecto colore super titulo audiunt*, &c. Nonne illa est possessorii ratio, quam hodiè Judices Galli ad suam jurisdictionem pertinere contendunt? Non tantùm de possessorio, cujus cognitio ad petitorii Judicem de jure spectat, sed de petitorio ipso quantumvis spirituali, hoc est de titulo, *possessorii confecto colore* judicant. Nec enim quis de facto possideat,

deat, sed quis iustiore possidendi titulum habeat, examinant, & cum tuentur, etiam si Beneficiis animarum Cura, vel jurisdictio spiritualis infit.

C A P U T X.

De puniendis auctoritate Regiâ Clericis in officio laico delinquentibus. Hæreticis quietem publicam turbantibus, & Concionatoribus seditiosis: de Alienigenis ad Beneficia Regni non admittendis: ac de officiis Ecclesiæ Gallicanæ: ad capita 27. 28. 29. & 30. Puteani.

1. **C**apiti 27. hunc titulum præposuit Puteanus, „ Possere Regem de crimine Officialium suorum Clericorum, quod in officiorum suorum exercitio admiserint, judicare; non obstante privilegio Clericali. Hoc probat num. 1. quoddam Senatusconsulto post medium sæculum 13. dato. Agebatur de cæde duorum hominum in carcere Cathalaunensis Episcopi. Quæstio erat, an ejus rei Judex esset Senatus. Negabat Episcopus, allegans privilegium Clericale; affirmabat pars altera, eo quod ageretur de culpa admissa occasione jurisdictionis Laicalis, Episcopo tanquam Baroni & Pari Franciæ competentis, atque ita judicatum est. Sed hoc judicium non dirigebatur propriè in personam ipsius Episcopi, sed in exercitium jurisdictionis à Rege acceptæ. Neque fuisset ei poena indicta, si ulterius processum fuisset, & probata fuisset Episcopi negligentia (non enim addit Puteanus, an illud Senatusconsultum effectum aliquem sortitum fuerit) nisi in jurisdictione ipsa: ut patet ex instrumento sequenti.

2. Nam post id tempus, scilicet anno 1313. Rex, qui, ut probat Henricus Spondanus, tunc erat Philippus IV. dictus Pulcher in litteris à Puteano ibidem num. 2. exscriptis, declarat, Parlamentum, Guilielmum Boutellum Clericum Reportatorem Regium Inquestarum privasse officio, eò quod processuum & Inquestarum secreta revelaret; sed hoc modo: primò ad requisitionem Officialium Parlamenti, Secundò per Offi-

664 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Officialem Episcopi Parisiensis, & ipsius Ordinarii captus fuerat, & ejus bona mobilia sequestro commendata. Tertio consultus fuerat Rex, an ulterius esset procedendum; qui respondit puniendum esse, quantum ad ipsum pertineret. Quarto reus per propriam confessionem, & aliis probationibus convictus officio Regio privatus fuit. Quinto intra hos terminos stetit Parlamentum; *Adjungentes* (verba sunt ipsius instrumenti, seu Litterarum Regiarum) *quod ipsi dictum Officialem (Episcopi Parisiensis) non intendebant impedire, quatenus ipse de dicto Guilielmo, & ejus bonis prædictis, prout ad eum pertinet, faciat, quod rationabiliter fuerit faciendum.*

3. Ubi aliud est notatu dignum, & hodiernæ Gallorum doctrinæ adversum, scilicet de bonis saltem mobilibus Clericorum judicium, etiam ex Regis jurisdictionis suæ studiosissimi, & acerrimi vindicis sententiâ, ad Officiales Ecclesiasticos pertinuisse.

4. Numero tertio exstat Senatusconsultum anni 1496. (notanda epocha, tempus scilicet dissidii inter Alexandrum VI. Pontificem, & Carolum VIII. Francorum Regem) quo quidem Senatusconsulto ad pœnas, officii Regii privatione majores, damnatus est Clericus in Parlamento Parisiensi Consiliarius. Sed num. 4. profertur Bulla Clementis VII. quæ tum prædicti Senatusconsulti, tum aliarum, si quæ sint, probationum vim elueret. Quamobrem laudarem Puteanum hic, & alibi sæpè de bonâ fide, quia testimonia efficacissima contra se-ipsam adducit, nisi ex propositis sibi lemmatibus constaret, cum in ejusmodi probationibus attendisse, non ad id, quod Ecclesiæ jus manifestè asserere perspicitur, si ab æquo Judice legatur, sed quod ei adversari videbatur; qua de causa magnoperè cavit, ne quid afferret ex iis, in quibus solius Ecclesiæ jus elucet. Numero igitur quarto exstat Bulla Clementis VII. Francisco primo concedentis facultatem puniendorum Clericorum in Officiorum Regiorum exercitio delinquentium.

5. Fuit autem data hæc Constitutio; primò ad instantiam Regis; *Pro parte tua Majestatis nobis nuper exhibitæ petitio continebat. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati.* Secundò pro Clericis uxoratis, non bigamis

mis officia merè laica exercentibus ; Quod quandoque tua Majestati Officiales Clerici uxorati officia merè secularia in Regno tuo , & aliis locis tibi subjectis exercentes , eo sibi velamine confecto , quod cum unica , & virgine conjugati privilegio Clericali gaudere debeant , & à Judicium secularium examine & correptione exempti existunt , &c. Ex quibus constat ante id tempus , idest ante annum 1530. non fuisse , saltem legitimè , judicatos à Judicibus sæcularibus Clericos , nisi qui privilegio Clericali carebant. Tertio facultas puniendi Clericos conjugatos Officiales Regios eà conditione Regi concessa est , ut Clericos etiam conjugatos , qui non essent Officiales Regii , privilegio Clericali faceret gaudere ; dummodo alios Clericos conjugatos privilegio Clericali gaudentes , tuos Officiales non existentes , dicto privilegio Clericali gaudere facias. Quarto non solum Pontifex in ea Bulla , sed etiam Rex in litteris patentibus ad ejus verificationem datis , & ibidem à Puteano relatis , declaravit illam facultatem non à jure Regio , sed à concessione Pontificis emanasse. *Autoritate Apostolica* , inquit Papa , *tenore presentium licentiam concedimus* , scilicet puniri faciendi Clericos conjugatos , etiam monogamos in officiorum sæcularium exercitio delinquentes. Rex autem enunciat se ad Papam recurrisse , Bullam prædictam impetrasse , eamque post examen judicatam supplicationi suæ conformem , & Regni sui bono admodum utilem. Quinto , Privilegium illud , factâ expressâ Bullæ mentione , ab eodem Francisco I. & ejus filio Henrico II. adductum , probant exempla ibidem à Puteano subjuncta.

6. Nescio quomodo non vidit Puteanus sibi etiam apertissimè adversari , quod refert ultimo loco ex Constitutionibus Barcinonensibus manuscriptis Jacobi II. Aragoniæ Regis anno 1291. scilicet ; *Item quod aliquis Clericus , vel alius homo , qui habeat tonsuram , non possit tenere aliquo tempore aliquod officium nostrum , salvis Cancellario , & Consiliario nostro , & Eleemosynario nostro , & Judicibus , qui sciunt jus , pro eo quod si delinquerent in aliquo , quod nos possemus eos punire inde*. Quomodo inde assumptum suum probat Puteanus (nimirum posse Regem Clericos in officio Regio delinquentes punire , non obstante privilegio Clericali) cum è contra Rex Aragoniæ ideò nolit habere Clericos Officiales , quia non posset eos punire ? An quia excipiuntur Cancellarius ,

PPPP

rius ,

666 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rius, Consiliarius, Eleemosynarius, & Judices jus scientes?
sed hæc exceptio ad prohibitionem refertur, non ad privile-
gium Clericale. Absurdum enim esset ita Regis mentem in-
terpretari, ut intelligeret se inferiores quidem Officialia in
officio à se accepto peccantes non posse plectere, obstante
privilegio Clericali; posse autem, nihil obstante illo privi-
legio, in Eleemosynarium, Cancellarium, & alios præci-
puos animadvertere. Supponit è contra Rex, hujusmodi exi-
mia officia non fore gerenda, nisi à viris, quorum perspecta sit
probitas, quiq; sub spe impunitatis ob privilegium Clericale
peccaturi non sint; atque aded nec puniendi, vel saltem id
tam rarè eventurum, ut eorum privilegium Regi non sit al-
laturum incommodum.

7. Capiti 28. hunc Puteanus titulum præfixit; *De judicio
hæreticorum publicæ quietis perturbatorum.* Sed quod sit ejus consilium
non satis apparet. Certum est, & plerisque actis illic relatis
constat, ad Ecclesiam pertinere de controversiis Fidei judi-
care, qua in re Procurator Regius Senatus Aquensis respon-
dens quibusdam articulis querelarum Officialium Pontificio-
rum anno 1527. declaravit ad articulum 16. æquum esse, ut
de crimine hæresis Judicibus Ecclesiasticis relinqueretur ju-
dicium; ac revera nunquam de illo Judices Regios jus dixisse,
nisi fortè seditio cum hæresi fuisset conjuncta, quæ declara-
tio refertur à Puteano in capite 36. num. 17. Ultrò fatetur Se-
natus Parisiensis, cujus Deputatorum oratio ad Carolum IX.
Regem Franciæ anno 1560. habita, refertur numero ultimo,
Imperatores, Reges, Principes & alias cujusvis ordinis, &
conditionis personas Ecclesiæ subesse. Certum etiam est posse,
imò & debere Potestates sæculares opem, autoritatemq; que
suam ad extirpandas hæreses apertas, & corrigendos, vel pu-
niendos subditos suos, doctrinam ab Ecclesia declaratam hæ-
reticam profitentes, impendere, eoque tendunt reliqua ferè
omnia in eo capite contenta. Certum adhuc est, in proflig-
atione hæreseos, ac hæreticorum punitione, unicuique po-
testati suam jurisdictionem salvam esse debere, atque plura
ex illis actis testantur sæpè unamquamque suas partes in Gal-
lia explevisse. Contigit quidem interdum, ut potestas sæ-
cularis Ecclesiasticæ fines ingrederetur; sed tuendæ Fidei ne-
cessi-

cessitas ad hujusmodi transgressionem attendere non sinebat, magisque laudabatur zelus, quam reprehenderetur excessus.

8. Laudatur in eo capite, atque in sequenti exercitium Inquisitionis, quod tamen Galli moderni tantum abest ut probent, ut etiam gravi odio prosequi videantur, quasi rem utilissimam, sub prætextu quorundam abusuum damnare præstet, quam abusus, si qui illapsi sint, amputare. Nimirum queruntur à quibusdam Inquisitoribus adhibitam severitatem, nonnullos avaritiam sectatos. Verum hæc, & similia, personarum vitia sunt, non officii. Sed nescio quâ fide Galli, ut sacro illi Tribunali odium concilient, illud acculant, aut sacram Indicis Congregationem, quasi Regum Intersectoribus patrocinetur, eò quod notaverit Senatusconsultum prolatum adversus Joannem Castellum Henrico IV. Regi mortem inferre conatum, cum nonnisi per atrocem, & apertam calumniam Sacræ Congregationi tribui possit, quod probaverit tantum scelus, gravissimis poenis expiatum, quandoquidem id tantum in eo Senatusconsulto displicuit, quod censuris Apostolicis autoritas detraheretur.

9. Hæc autem non eò spectant, ut Inquisitionis exercitium in Gallia renovandum significem, sed ne sacrum illud Tribunal, Ecclesiæ tantoperè necessarium, & à quo Gallia ipsa maximos olim, uberimosque fructus percepit, debitâ sibi apud fideles reverentiâ careat. Illud quidem etiam viri verè Catholici non necessarium in eo Regno arbitrantur, ob Episcoporum vigilantiam, ac Regis pro Fide zelum, sed illud conviciis ac detractionibus prosequi, hominis est admodum iniqui, vel criminum sibi conscii, propter quæ à sacro illo Tribunali plecti mereretur.

10. Prædicandi munus, si quod aliud in Ecclesia Dei, spirituale sine dubio est, ac proprium Episcoporum. Apostolis enim, quibus successerunt, præcepit Christus Marci ultimo: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creature.* Quod ut exequerentur, curam pauperum, quantumvis laudabilem, dimiserunt Diaconis. *Nos verò, inquit Aët. 6. orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Si quid igitur in eo munere peccetur ab iis, qui Episcoporum vice illud obeunt, ab Episcopis cor-

668 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rigendi sunt, qui nimis hodie Regi fideles sunt, quam ut
desides sese præbituri sint in eo officio, si quid adversus Re-
giam Majestatem, aut contra publicam pacem prædicaretur,
ut eorum negligentiam à se supplendam esse, non possint
causari sæculares Magistratus. Debet quidem Laica potestas
brachium suum, si opus sit, Prælati ad correctionem eo-
rum, qui ministerio verbi scandalosè abutuntur, commo-
dare, ut præstitum est nonnullis actis à Puteano cap. 29. ex-
scriptis: suo autem jure non potest personas Deo sacras in
functione Divinissima peccantes plectere. In exemplis, quæ
adducit Puteanus, præterquam quod sæculo proximè elapso
antiquiora non sunt, & solius potestatis sæcularis autoritate
sunt munita, aut Ecclesiæ tantum ad exequenda sua judicia,
& Decreta collatum est auxilium; aut Reges, quorum nu-
tabat Imperium, quique plures in Clero patiebantur Adver-
sarios, jus suum, quod prædicationibus publicè impugnari
audiebant, non aliâ posse tueri ratione arbitrati sunt, quam
si Prædicatores per suos etiam Judices comprimerent; quod,
etsi legitimè factum fuisset, in consequentiam trahi nulla-
tenus deberet: vel certè Judices Laici falcem in alienam mes-
sem miserunt contra Canones, & contra morem antiquum
Regni etiam Gallicani.

11. Quamvis secundum jus Canonicum in conferendis Be-
neficiis plerumque non sit attendenda personæ Patria; ratio-
nes tamen non paucæ postulare videntur, ut uniuscujusque
Regni Beneficia indigenis conferantur, quod Actis in capi-
te 30. à Puteano relatis statuitur, dummodò digni reperian-
tur. Sed hujusmodi statuta, cum circa rem spiritualementem,
nempe Beneficiorum dispensationem, versentur, ab Ecclesia eden-
da essent, non à Principibus; nec tunc vim habere debent,
cum propter indigenarum defectum, aut aliam justam cau-
sam magna Ecclesiæ necessitas, aut evidens utilitas illis de-
rogari postulat; quæ omnia de Regularibus, de quibus etiam
illic agitur, intelligenda sunt pari, & fortè majori ratione,
quia illorum status à negotiis sæcularibus longiùs distat, &
Regimen minùs est cum administratione politica connexum.

12. Missalium, & Breviariorum Ecclesiasticorum parti-
cularium Franciæ, mutationem mandato, seu ordini, &
per-

permissioni Regis subijcere, quid aliud est, quam Ecclesiam in rebus Divinioribus sæcularis potestatis servam facere?

13. Num sicut sine Regis mandato, ac licentiâ mutari non possunt libri sacrificii conficiendi formam continentes, ita e contra indiscriminatim poterunt de ejus mandato, ac licentiâ? si quis ergo Regis religionem fefellerit, ac facultatem impetraverit inducendorum Codicum, in quibus desint verba consecrationis, admittendi erunt, ac juxta illos celebranda Divina Mysteria, & officia, etiamsi Clerus, & milites obstant, & Deus ipse contrariam voluntatem miraculis significet, quemadmodum contigisse in Ecclesia Toletana narrat Rodericus Toletanus in fragmento exscripto à Puteano cap. 31. num. 4. quod tamen fabulæ, quam historiæ similis mihi videtur. Talibus scilicet Canonibus nituntur, quas ipse Autor vocat Libertates Gallicanas. Id ab eo libertas reputatur, quod in eo fragmento his verbis exprimitur; *sed cum Rex (scilicet Castellanus & Legionensis Alfonsus) esset magnanimus, & suæ voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec supplicatione suavis, voluit inclinari, sed mortis supplicia, & direptionem minitans resistens, præcepit ut Gallicanum officium in omnibus Regni sui finibus servaretur, & tunc cunctis stentibus, ac dolentibus inolevit pro-
verbium; Quod volunt Reges, vadunt leges.*

14. Verùm, si hæc vel historia, vel fabula referenda putabatur, titulo capituli insinuandum erat, mandato Regio præire debere præceptum Ecclesiasticum. Ità enim in principio fragmenti legitur: *Gallicanum Officium suscipere à Legato, & Principe cogebantur.*

15. Ex reliquis Actis in prædicto capite 31. relatis, illa quæ antiqua sunt, nullam Regibus circa Divina officia tribuunt autoritatem, sed ostendunt solummodò Ecclesiam Gallicanam suas habuisse orationes speciales, vel ab Ecclesia Romana, petente Rege, acceptas; quæ autem acta recentia sunt, præterquam quod generatim novitate sunt suspecta in materias, ubi pro conservanda antiquitate certari dicitur; rationes, quæ Theologiæ Parisiensi adscribuntur, adversus eos, qui Breviarium ex decreto Concilii Tridentini correctum antiquo Parisiensi substituendum putabant, stylo adeò irreverenti, & temerario scriptæ sunt, & partim adeò inep-

M. C.
28
Libertatis
Eccle. Gall.
CIII
231

670 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tæ, ut meritò instrumentum eas continens Sorbonæ decreto
proscriptum sit. Quod autem Puteanus, qui decreti illius
meminit, adjungit, Curiam contra illud auctoritatem suam in-
terposuisse, atque ita instrumentum tutum servasse, magis
hac in parte Curia vim inferentis religionem obscurat, quam
justitiam demonstret.

16. Ego quidem fateor eam, quam de augusti illius Se-
natus religione, & æquitate opinionem, lectis antiquis ejus
sapientissimis, piis justisque Placitis, & præclaris pro Eccle-
sia, & Republica gestis, conceperam, plurimum imminu-
tam ob ea, quæ posterioribus temporibus adversus Eccle-
siasticam jurisdictionem tentavit. Misera certè Ecclesia Gal-
licana; siquidem ejus jura, testantibus in processu verbali
Episcopis an. 1681. Parisiis congregatis, cæteri omnes illius
Regni Judices minus quam Senatus Parisiensis servant illæsa.
Quid enim v. g. Ecclesiasticæ Libertati, & jurisdictioni ma-
gis infestum, quam quod Arresto à Puteano relato ibidem
num. 7. statuitur in materia Divinorum Officiorum; „De-
„clarat malè & abusivè processum, ordinatum, & executio-
„ni demandatum, cum à dicto Episcopo (Andegavensi),
„tùm ab ejus Officiali, & Promotore. Ordinatur quod servi-
„cium Divinum ordinarium in Ecclesia Trinitatis continua-
„bitur. Inhibuit, inhibetque dicto Episcopo quidquam in-
„novare in exercitio, & celebratione Divini servitii in Ec-
„clesiis suæ Diocesis absque auctoritate Regis. En libertas
Ecclesiæ Gallicanæ. En religio ejus defensorum, & protecto-
rum. Major potestati sæculari adscribitur circa Divina officia
auctoritas, quam exercere fineretur Episcopus, imò summus
Pontifex, vel Ecclesia universa congregata in Concilio Oecu-
menico, Tridentino scilicet, de cujus exequendo Decreto
circa Divina officia agebatur.

17. Sed gravius, quia generalius, est vulnus, quod in
dicto Arresto sequitur, (nisi fortè aliquis Typographi er-
ror est;) „Ejus quoque Promotori, & Officiali (inhibet)
„ne curam, jurisdictionem, aut cognitionem suscipiant,
„nisi quæ ipsis à Constitutionibus (Regiis) tribuitur. Consti-
tutiones ergo Regiæ, jurisdictionis Ecclesiasticæ circa Di-
vina officia sunt origo.

18. Equi-

18. Equitati, ac Religioni magis consentaneæ videntur litteræ Regiæ, quæ subiande afferuntur, cum Missalis, & Breviarii Ecclesiæ Romanæ usum permittant. Nihilominus Ecclesiæ Libertas offenditur, quod in huiusmodi rebus necessaria putetur Regis autoritas. Ut enim notat jurium Regionum non negligens vindex Illustrissimus Petrus de Marca lib. 2. cap. 7. num. 1. *Cum ipsum Clericorum mysterium iure Divino sit institutum, quæ necessaria sunt ad illud explicandum, aut vindicandum, ei potestati commissa censentur, quæ jus imponendarum manuum à Christo Domino nostro accepit.*

C A P U T X I.

De Regularibus, & de aliis materiis Ecclesiasticis. Ad capp. 32. 33. 34. 35. 36. 37. & 38. Puteani.

1. **N**ovos Regularium Ordines in Galliam admitti non posse, vel illic stabiliri, aut nova Monasteria construi, absque expressa Regis licentia cap. 32. à Puteano probandum suscipitur. Qua in re cum possint interdum rationes civiles, & temporales cum spiritualibus commisceri, uniuscujusque potestatis est, quod ad ipsam pertinet curare; sed sub eo prætextu spirituali Regularium regimini, sive circa electiones, sive circa Capitula generalia, sive circa delictorum correctionem, de quibus agitur cap. 33. sese Magistratus sæculares immiscere sine injuria non possunt, præsertim dum eorum auxilium juxta Canonum præscriptum non imploratur.

2. Qua in re multifariam est peccatum; atque adeo graviter, ut mirum sit non erubescere virum Catholicum (qualem nescio non fuisse Puteanum) huiusmodi exempla in Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ defensionem adducere. Quomodo enim cum fide Catholica cohæret, ut Censurarum usus penes Laicos legitimè reponatur? Affert ille in præd. cap. 33. num. 23. Senatus-Consultum anni 1599. quo Capuccino cuidam, nomine Archangelo à Podio, indicta est suspensio ab officio prædicationis per sex menses. Simplicem esse

672 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
esse prohibitionem ad removendum scandalum, quod ex
Concionibus creandum timeretur, factam interpretarer, nisi
temporis spatium suspensioni præscriptum censuræ Eccle-
siasticæ formam exhiberet. Non enim per sex menses dum-
taxat vitandum est scandalum. Itaque prohibitio illa poena
erat, non cautela dumtaxat.

3. Repugnat Religioni, & antiquæ Gallorum pietati, ut
Adolescentibus, cum ad ætatem à Canonibus præscriptam
pervenerunt, tollatur libertas, quæ ipsis jure Divino,
ac naturali competit, genus vitæ, quod sibi ad salutem
opportunius judicant, deligendi, sub prætextu servandi ho-
noris Parentibus à filiis debiti: Quid enim, si Parentes,
ut sæpè contingit, proprio affectui, aut familiæ utilitati,
aut gloriæ, magis consulant, quàm Divino cultui, & pro-
priorum filiorum perpetuæ felicitati? Hæc certè Jurispru-
dentia cum omnium Theologorum, ac cum Sanctorum Pa-
trum doctrinâ pugnat. Quomodò v. g. Senatus-Consultum
anni 1602. prædicto cap. 33. num. 26. relatum Capuceinis
prohibens generatim, filios absque consensu Patrum ad ha-
bitum, aut professionem admittere, concordat cum exhor-
tatione S. Hieronymi epist. 1. quæ est ad Heliodorum, quam
quidem exhortationem, ceu Divinum quoddam Oraculum,
omnibus deinde sæculis venerata est Ecclesia; *licet spaso crine,
& suis vestibus ubera, quibus te nutriet, Mater ostendat: licet in limine
Pater jaceat: per calcatum perge Patrem; sicis oculis ad vexillum crucis
evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem?* Numquid sa-
nius, & sacris Canonibus magis consentaneè, judicatum
fuerat anno 1583. referente Puteano ibidem num. 22. vetan-
dum esse Parentibus, ne filium ab ingressu Cappuccinorum
deterrent, si legitimam ætatem adeptus in ea voluntate per-
severaret? Sed ita crescit in eo Regno pietas, & Religionis
profectus, præsertim apud Laicos.

4. Atque hæc sunt justa Dei judicia, ut personæ Eccle-
siasticæ, sive sæculares, sive Regulares, quæ Superiorum
Ecclesiasticorum Tribunal fugientes, ad Laicorum Curias re-
currerant, quo se sanctiori disciplinæ subtraherent, aut for-
tassis etiam, ut veras injurias repellerent, postmodum jugo,
quod sibi ultrò, ac contra sacrorum Canonum prohibiti-
onem

nem imposuerunt, adeo præmantur, ut officia magis spiritualia, & proprio statui magis convenientia, liberè exequi non sinantur. Ità dum Episcopi adversus Regulares privilegiis se tuentes; Regulares adversus Episcopos Hierarchicà suà autoritate utentes; Clerici adversus Episcopos, Regulares adversus Religionis Superiores, Laicos Judices adeunt, Ecclesiasticarum, & spiritualium rerum dispositionem ad ipsos devolvunt; unde regimen Ecclesiæ penes sæculares potestates, potiùs quàm penes Ecclesiæ Pastores, residere in Gallia hodie videtur, quod verendum est, ne Deus ulteriori pœnà ulciscatur. Id probant diversa acta in hoc, & in aliis capitibus à Puteano descripta.

5. Utinam pro Monasteriorum reformatione toties à sacris Conciliis præscriptà suam autoritatem impenderent Potestates sæculares, ac non potiùs reformare conantibus hodie obstitent. Tamen dum Reformatoribus auxilium legitime præstant, non jure proprio agere ipsis licet, ut intendere videtur cap. 34. sed ad executionem Canonum Ecclesiasticorum. Idem dicendum de variis disciplinæ Ecclesiasticæ articulis sub cap. 35. collocatis, in quibus tamen, ut patet ex actis illic relatis, Magistratus sæculares Ecclesiasticæ jurisdictionis terminos sæpè invadunt: quod ex ipsa rerum temporalium, & spiritualium, profanarum, & sacrarum distinctione facillè dignoscitur.

6. Applicanda est eadem doctrina capiti 36. cujus titulus est; „Miscellanea diversarum materiæ ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ spectantium. Nec excusat Judices sæculares, quod, ut jam diximus, ipsæmet personæ Ecclesiasticæ jurisdictionem eis detulerunt, sive quod, cum essent reæ, sperarent, eos sibi magis propitios, ob hanc voluntariam submissionem fore (quod facillè præsumi potest, v. g. de Episcopo illo Meldensi, qui ut habetur ibi num. 19. anno 1525. protestatus est. „Se si reus probaretur, ab ea Curia puniri velle; illud tribunal aliis omnibus præeligere; neque „alios postulare Judices) sive quia Judicium Ecclesiasticorum præjudicia suis desideriis magis adversari sciebant. Non enim minus sacra est Jurisdictio Ecclesiastica quàm sæcularis, ut ista non possit, possit illa ex consensu partium transferri ad

674 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Judices aliàs incompetentes; quod tamen volunt Judices sæ-
culares, ut observare potes in responsionibus Procuratoris
Regii Senatus Provinciæ, quæ referuntur num. 19. ejus-
dem capituli. Nam in responsione ad primum articulum offi-
cialium Romani Pontificis, defenditur usus incarcerando-
rum à Laicis Sacerdotum, aliorumque Clericorum, ex eo
quod pro debitis pecuniariis sigillo rigoroso Provinciæ se
submiserint; in responsione verò ad 13. negatur posse Lai-
cos sese jurisdictioni Ecclesiasticæ submittere, nisi in casibus
à jure præscriptis.

7. Sed non est prætermittendus primus articulus, notatu
scilicet dignissimus; nempe; „Urbem Gratianopolitanam
„ locum esse, in quo Reges Franciæ, ac summi Pontifices
„ sese invisebant. Is est titulus num. 1. præfixus. Numquid
hinc concludendum est, Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ par-
tem esse, ut Papa Gratianopolim sese conferat, cum cum il-
luc vocare Regi visum fuerit. Sub hoc num. ponitur epistola
Hugonis Regis ad Joannem Papam sic scribentis; *Gratian-
opolis Civitas in confinio Italia, & Gallie sita est, ad quam Romani Pontifices
Francorum Regibus occurrere soliti fuerunt. Hoc, si vobis placet, iterare pos-
sibile est. At si nos, & nostra invisere libet, summo cum honore descenden-
tem de Alpibus excipiemus, morantem, ac redeuntem debitis obsequiis prose-
quemur.*

8. Verùm non advertit Puteanus, quàm adversa esset suis
libertatibus hæc epistola. Non enim reverentiam tantum Re-
gis, cujus plurima continet specimina, sed etiam subjec-
tionem significat in re admodum cara. Arnulphum Lotharii Re-
gis defuncti filium, ac Ludovici, qui ei successerat in Regno,
qui que postea & ipse mortuus fuerat, fratrem, Hugo Ca-
petus, in quem excluso Carolo Lotharii fratre, ac Ludo-
vici Patruo, nuper translata fuerat Regia Dignitas, ad Ar-
chiepiscopatum Remensem evehendum curaverat, ut eum
hoc Beneficio suas in partes traheret: captâ autem, & di-
reptâ Remorum Civitate à Carolo, de Regno adhuc cum Hu-
gone contendente, Hugo Arnulphum, licet à Carolo ab-
ductum tanquam bello captum, licet gravibus censuris De-
prædatores Civitatis persequentem de proditione, suspectum
habuit. Quamobrem, ut ab Episcopali Dignitate deponere-
tur,

tur, effecit. Sed huic depositioni viriliter obstitit Joannes XV. Pontifex, ad quem ea occasione scripsit Hugo epistolam à Puteano relata: sed in ea illud vel maximè observandum est, quod protestatur Rex, se summi Pontificis, licet de crimine Læ læ Majestatis ageretur, judicium non declinare. Addit enim statim post verba supra relata; *Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis, & cognoscatis nos, & nostros, vestrae melle declinare judicia*, ac re ipsa in suam Sedem restitutus est Arnulphus.

9. Nihil frequentius videas inculcatum in actis à Puteano relatis, ac in aliis, quæ à Curiis sæcularibus Gallia emanant, vel etiam in libris Scriptorum sæcularium illius Regni, quàm Regem, ejusque Officiales esse Protectores, ac vindices sacrorum Canonum; ab eis abusus circa Canonum violationem mediis appellationibus, quæ tanquam ab abusu dicuntur, emendari; eam esse veram libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, ut secundùm Canones ei vivere liceat; & alia his similia, quæ speciem præferunt eximiam: sed cum ad particularia capita descenditur, Canonibus violationem Canonum substitutamprehendendis, ut multis jam exemplis comprobavimus. Tale est, quod continetur sub num. 24. hujus capituli 36. circa quod versamur. Legibus enim tum Ecclesiasticis, tum Civilibus, vetitum est ne Clericis in rebus, quas ex Ecclesia per ceperunt, Parentes, aut Propinqui succedant, ut alibi ostendimus; & tamen hic variis statutis consuetudinariis probatur Propinquiore Cognatos succedere Beneficiariis: etiam in fructibus à Beneficiis provenientius. Itaque Ecclesiæ libertas est, servandorum Canonum obligatione solvi: Ecclesiæ bona, resistentibus Canonibus in familias sæculares transferri.

10. Quod de Regularium Ordinibus, Monasteriis, ac disciplinâ, circa capita 32. 33. & 34. est dictum, ad Universitates, & Scholas publicas accommodandum est, quas negat Puteanus cap. 37. sine autoritate, ac consensu Regis reformari, nedum constitui posse.

11. Trigesimum octavum caput inscribitur; *De exemptionibus Ecclesiarum, Capitulorum, Abbatiarum, & Monasteriorum à Prælatibus legitimis, & ordinariis*, sub quo titulo collocat nonnulla monu-

M. C.
De
Libertate
Eccles. Gallic.
CIII
231

676 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
menta, ex quibus constat olim Episcopos privilegia spiritus-
lia, Reges verò temporalia Monasteriis concessisse, ut Mo-
nachi majori cum quiete Deo inservirent, sed continet etiam
aliqua Senatus-consulta circa exemptionem Capitulorum
ab Episcopali jurisdictione, quæ materia fori Ecclesiastici,
non sæcularis est, ut per se patet: hinc igitur nihil conclu-
dendum est, nisi Curias sæculares, postremis præsertim tem-
poribus, causarum Ecclesiasticarum cognitionem usurpasse,
ut supra notavimus.

C A P U T XII.

*De subsidiis à Clero Regi Franciæ, aut summo Pon-
tifici præstandis: ad duo ultima capp. Puteani.*

1. **A**Quum est, ut subsidia & Regibus, & summis Pon-
tificibus à Clero Gallicano aliquando conferantur,
de quo Puteanus in duobus ultimis capitibus. Sed cum Ec-
clesiæ bona sacra sint, iniquum est, ut in eis exigendis sum-
mus Pontifex à consensu Regiorum Officialium pendeat;
Rex autem, quæ sibi necessaria duxerit, non expectato sum-
mi Pontificis consensu, exigat.

2. Profert quidem Puteanus capite 39. num. 10. Bullam
Bonifacii VIII. declarantis, Regibus Franciæ licere, oc-
currente necessitate, à Clericis ipsis subditis, ad ruitio-
nem Regni auxilium pecuniarium accipere, inconsulto etiam
Romano Pontifice. Sed sufficit modò huic constitutioni
aliam in corpore juris clausam, & ab eodem Bonifacio edi-
tam opponere, scilicet; *Clericis Laicos de Immunit. Eccles.*
in 6. quam suum robur aliquandiu obtinuisse constat, ex eo
quod Clemens V. ad instantiam ejusdem Regis, cujus favo-
re ad summum Pontificatum evectus fuerat, eam tempera-
vit, ut patet Clem. unicâ de immunit. Eccles. ita tamen ut
Decreta Concilii Lateranensis tertii sub Alexandro III. cap.
19. & Lateranensis IV. sub Innocentio III. cap. 46. obser-
vati voluerit; Quæ, inquit, nos sub obtestatione Divini judicii præ-
cipuis observari. Glossa super verb. Quoniam ex constitutione. Rex Franci-
æ.

cia, inquit, qui fuit passiva causa constitutionis, fuit activa causa revocationis; atque adeo æquum est, ut Gallia revocationis conditionem impleat; præsertim cum executionem Conciliorum generalium præcipiat.

3. En igitur Concilii Lateranensis IV. cap. 46. quod alterius Concilii etiam Lateranensis Decretum commemorat. Adversus Consules, ac Rectores Civitatum, & alios, qui Ecclesias, & viros Ecclesiasticos tallis, & collectis & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Ecclesiastica Lateranense Concilium providere, præsumptionem huiusmodi sub Anathematis distinctione prohibuit: Transgressores, & Fautores eorum, excommunicationi præcipiens subjacere, donec satisfactionem impendant competentem. Verùm si quando forsitan Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem, vel utilitatem prospexerint, ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates, vel necessitates communes, ubi Laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferenda: prædicti Laici humiliter, & devotè recipiant, cum actione gratiarum. PROPTER IMPRUDENTIAM TAMEN QUORVNDAM, ROMANVM PRIVS CONSULANT PONTIFICEM, CVIVS INTEREST COMMVNIBVS VTLITATIBVS PROVIDERE.

4. Huic autem conditioni, postulandæ summi Pontificis licentiæ, paruerunt, tum Reges subsequentes, ut testatur Henricus Spondanus ad annum 1336. & aliis in locis, tum ipsemet Philippus IV. ut scribit Odericus Raynaldus ad annum 1306. num. 4. Alia ministrat exempla ipsemet Puteanus cap. 40. præsertim num. 2. & 5. ut nemini dubium esse possit, quin Reges Christianissimi lege illà teneantur.

5. Si verò Clerus non expectato Papæ consensu, Regibus subsidia conferre se posse arbitratus est, justas luit suæ libertatis pœnas; aut veriùs, quia oblitus libertates suas in observandis Conciliorum generalium Decretis se reposuisse, à præcepto Concilii Lateranensis IV. recessit, jugum sibi tum Decimarum, tum Doni gratuiti imposuit; quod nescio an unquam deponet. Commodum id quidem plerisque Deputatis, qui eâ ratione Principis gratiam promerentur, ex quâ maxima aliquandò beneficia consequuntur; sed reliquo Clero grave, cujus quidem donum est gratuitum, quia mercedem non sperat, sed nescio an ità voluntarium.

6. Si quandò Reges bellum, aut aliud negotium suscipiunt, quod Religioni conducat, dubium non est, quin Ecclesia teneatur eis necessaria subsidia subministrare. Cùm enim, ut sæpè notavimus, bona Ecclesiæ, Dei bona sint, in quos possent convenientius sumptus impendi, quàm in perferendam Dei notitiam ad barbaras & infideles gentes, aut ad tuendam fidem, & Religionem in terris Christianorum. Sic Philippo II. sic sancto Ludovico, aliisque Regibus Galliæ concessæ sunt Decimæ, & alia adjumenta temporalia, ut Christianis Infidelium tyrannide oppressis opem ferrent, aut ut hæreticos in proprio Regno comprimerent.

7. Sed numquid etiam ob temporalem Regni necessitatem possent hujusmodi subsidia ex bonis Ecclesiasticis colligi? Sanè securitas Ecclesiarum, & bonorum Ecclesiasticorum cum incolunitate status politici conjuncta est, præsertim cùm ab hostibus Infidelibus, aut hæreticis impetitur. Itaque tunc Ecclesia, Regem ejus ope indigentem juvans, propriis etiam rationibus consultit.

8. Verùm necessitatibus Regni, quibus opitulari tenetur Ecclesia, non intelliguntur, Regia magnificentia, Imperii merè sæcularis propagatio, aliæve rationes omninò temporales. Patet enim eum usum longè ab illo distare, cui destinatum est sacrum Ecclesiæ patrimonium; metuendumque esset, ne non tam juvaretur Rex, aut Regnum, quàm concitaretur ira Divina, si quæ ad Divinum cultum, ad Ministrorum Christi, & Pauperum alimoniam deputata sunt, expensis profanis consumerentur.

9. Statuerat Rex Clotharius tertiam reddituum Ecclesiasticorum sui Regni partem fisco addicere, consentientibus (non tamen omninò liberè) Episcopis, sancto Injurioso Episcopo Turonensi excepto, qui ab aliorum sententiâ discrepans Regem ab eò consilio deterruit, eam objiciens rationem, fore ut Deus Regnum Clothario auferret, si ipse bona Deo consecrata tolleret. Rem narrat his verbis Gregorius ejusdem Sedis Episcopus Hist. Franc. lib. 4. cap. 2. Denique Clotharius Rex indixerat, ut omnes Ecclesia Regni sui tertiam partem fructuum fisco dissolverent. Quod licet invito, cùm omnes Episcopi consensissent, atque subscripsissent, viriliter hoc B. Injuriosus respuens subscribere dedignatus est dicens,

gens, si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet, quia iniquum est, ut Pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec vale dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem B. Martini misit post eum cum muneribus, veniam precans, & hoc quod fecerat dammans, simulque rogans, ut pro se virtutem B. Martini Antistitis exoraret.

10. Antistites in Concilio Meldensi congregati Carolo Calvo constanter, sapienterque declararunt mala, quibus tunc Gallia præmebatur, Ecclesiasticorum bonorum usurpationi esse adscribenda. Quò circa prudenter Baronius ad annum 850 Francorum, inquit, tunc quidem enituit robur, cum in Regibus cultus pietatis excelleret, elanguit cum defecit, & Ecclesia sunt prostituta Laicis, quorum redditibus non sunt illi roborati, vel erecti, sed enervati penitusque depressi. Luxerunt ista, & aperuerunt ea Principibus ipsis Reverendissimi Patres in Meldensi Concilio, & ad putridum vulnus opportuna apposuerunt remedia, sed recusavit ille (Carolus Calvus) ea omnia suscipere, unde iusto Dei iudicio factum est, ut, qui latus à sanctis Patribus leges subire renuit, a Northmannis coactus sit durissima suscipere iura; & qui Ecclesiarum bona Laicis tradebat, coactus sit sua largiri Northmannis. Sed sicut nulla est secuta emendatio in Rege, ita nec quievit Northmannorum flagellum in manu Dei.

11. Philippus Augustus Rex Franciæ, cum Othone Imperatore certamen initurus, militibus suis spem victoriæ suadebat, hæc oratione, quæ refertur à Rigordo in historia de ejus gestis ad annum 1215. Rex autem antequam congregaretur, hæc brevi, & humili oratione suos fuit milites allocutus: in Deo tota spes & fiducia nostra est posita. Rex Otho, & exercitus suus à D. Papa excommunicati sunt, qui sunt inimici & destructores rerum S. Ecclesia & pecunia, quæ eis stipendia ministrantur, de lacrymis Pauperum, & de rapina Ecclesiarum Dei, & Clericorum acquisita est. Nos autem Christiani sumus, & communionem & pacem S. Ecclesie fruimur; & quamvis peccatores simus, tamen Ecclesia Dei consentimus, & Cleri pro posse nostro defendimus libertates. Unde presumere fiducialiter debemus de Dei misericordia, qui nobis licet peccatoribus dabit de suis, & de nostris hostibus triumphare. Divinum numen sibi maximè propitium expertus est, reportatâ gloriosissimâ victoriâ. Plura leguntur in historiis, & in orationibus à Clero Gallicano ad Reges habitis, ex quibus constat Deum injustam bonorum suorum acceptationem, etiam facultatum legitimè partarum spoliatione ulcisci.

12. Quamobrem, ut ex Decreto Concilii Lateranensis su-
 pracitato colligitur, principio causa consideranda est, ne si
 perperam capiantur Ecclesiæ bona, non tam adjutorium Re-
 gi, quàm perniciēs conquiratur: deinde servandus est modus,
 id enim, quod ultra necessitatem exigitur, injustè usurpatur.
 Quæ ratio ubique, sed maximè tunc valet, cum non Ecce-
 siæ, aut Religionis, sed Regis aut Regni res agitur. Tunc
 imprimis ex fisco depromenda sunt, quæ potest suppeditare.
 Quippè cum Fiscus, ut, & Galli vocant, Domanium ideò
 Regibus reservatum sit, ut hinc fierent sumptus, quos aut
 justitiæ dispensatio, aut hostium propulsatio, aut alia ne-
 gotia ad Populi quietem conducentia requirunt; tum, si
 publica deficiant, recurrendum ad privata, & profana: Quo-
 niam sicut ab initio debuit unusquisque pro sua facultate, ac
 Regni necessitate Principi conferre ea, quibus indigebat ad
 curandum bonum publicum; ità cum prima non sufficiunt,
 tenetur eadem ratione nova superaddere. Sed si ea sit hostium
 potentia, & Civium egestas, ut Rex impar sit præstandis
 sumptibus, nisi Ecclesia opem ferat; tum denique Ecclesiastica
 bona in subsidium vocabuntur.

13. Quocircà mirum videtur, cur Galli, qui suas libertates
 tunc maximè sibi adhibendas censuerunt, cum summus Pon-
 tifex, aut, ut ipsi dicunt, Curia Romana subsidium aliquod
 postulabat, quod gravius videretur, id duram servitutem re-
 putantes, ut habetur hist. Univerf. Paris. tom. 5. &c. Tamen
 Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus accenseant jus, quod Regi
 tribuunt, hujusmodi subsidia exigendi ab Ecclesiis sui Regni,
 dum iis opus habet. Sed magis adhuc mirum, quod summum
 Pontificem asserant nihil obtinere posse sine consensu, ac li-
 centia Regis; Regi autem summi Pontificis consensum ne-
 cessarium non esse? Puteanus cap. 22. & 29. Carol. Fevret.
 lib. 1. cap. 8. num. 6. & 7. quasi minor adhibenda esset cau-
 tio, dum bona Deo consecrata in juvando Principe sæculari
 expenduntur, quàm dum à Christi Vicario in Ecclesiæ utili-
 tatem sunt infumenda, aut in ea Rex plus haberet autoritatis,
 quàm Papa.

14. Non ea fuit olim, ut suprà insinuavimus, Christia-
 nissimorum Principum, ac Cleri Gallicani sententia, quando-
 quidem

quidem summi Pontificis assensu confirmari optabant dona, quæ Regibus conferebantur, etiam in Ecclesiæ utilitatem convertenda. Exstantum in medii temporis, tum in alterius sæculi Conciliorum Oecumenicorum actis concessiones Decimarum, ad præstandos belli Infidelibus inferendi sumptus; legi possunt acta Concilii generalis Lateranensis sub Innocentio III. anno 1215. Concilii generalis Lugdunensis sub Innocentio IV. anno 1245. Concilii generalis Viennensis anno 1311. Vita Benedicti XII. Papæ. Concilium generale Lateranense sub Leone X. anno 1517. &c. Philippus IV. Romani Pontificis consensum tunc tantum sibi non expectandum volebat, cum eâ necessitate urgeretur, quæ Romam adeundi tempus non concederet.

15. Sed numquid sufficit Cleri Gallicani voluntas? Expedire certè tum Regis, tum Ecclesiasticorum virorum saluti, ut non sufficiat. Quàm enim verendum est, ne plurimi eorum, qui Comitibus generalibus Cleri intersunt, aut metu, aut spe ducantur ad elargiendos Ecclesiasticos redditus, quorum ipsi minimam partem pendentes, maximam ex alienis bonis liberaliter profusis usuram se consecuturos confidunt. Quot enim sunt secundi ordinis Clerici, qui primum ambientes, eoque se non posse sine Principis favore ascendere intelligentes, ejus captandæ benevolentia occasionem avidè arrepturi sunt? Quot ex utroque ordine, qui aut plura, aut pinguiora Beneficia exoptant? Quot denique qui Regi placendum, aut saltem non displicendum, etiam cum bonorum Ecclesiasticorum dispendio, arbitrantur, prætexentes temporalium jacturam Regi in spiritualibus protectione abundè compensandam? Cum igitur consensus hujusmodi debeat Regi esse suspectus, etiam à summo Pontifice confirmatus: quantò magis exclusâ illâ confirmatione. Præsertim cum Clerici Dispensatores sint, non Domini.

16. Adhuc majus imminet periculum Ecclesiastici ordinis Viris, (quorum esset ad sanctorum Antistitum exemplum Christianissimo Principi significare, quàm perniciosum sit, Christi patrimonium in usus non necessarios, & profanos convertere) si præposterâ in Regem liberalitate conscientiam ejus compeccant: si propriis utilitatibus inhiantes, Beneficiorum, quorum

R r r sunt

682 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS, &c.
sunt Procuratores substantiam prodigant: iisque facultatem ad-
mant restaurandorum, ornandorumque Templorum, alendo-
rum pauperum, aliorumque bonorum operum præstandorum.

17. Denique sicut, nisi iusta causa subsit, nec Regis, nec Cle-
ri conscientia tuta est in imponendis subsidiis: ita utrorumque
salus periclitatur, nisi, cessante causâ, removeatur ab Ecclesia
onus. Quid enim iuvat præcessisse optimum bonorum Eccle-
siasticorum usum, si pravus, aut inutilis succedat?

18. In his, quæ suggestimus, fideliter custodiendis vera con-
sistit Ecclesiæ libertas, in illis contemnendis gravis est Sponsa
Christi servitus. Ejus quidem in præsentiarum dulcis apparet
fructus, sed maximum est periculum, quod qui non metuunt,
aut de bonorum Ecclesiasticorum conditione, aut de Divina
iustitia rectè non sentiant.

19. Metu illo se affici pluries testati sunt religiosi Principes,
præsertim Carolus Magnus in pluribus Capitularibus; Novimus,
inquit, Capitular. 8. anno 803. relato in Capitularibus Bene-
dicti Levitæ lib. 7. cap. 132. multa Regna & Reges eorum propterea ceci-
disse, quia Ecclesias expoliaverunt, resq; earum vastaverunt, abstulerunt, ali-
naverunt, vel diripuerunt, Episcopisq; & Sacerdotibus, atque, quod majus est,
Ecclesiis eorum abstulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in
bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec victores exiterunt; sed terga multi vul-
nerati, & plures imerfecti venterunt, Regnaque & Regiones, & quod pejus
est, Regna Cælestia perdididerunt, atque propriis hereditatibus caruerunt, & hæte-
nus cavent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec consentire, nec infan-
tibus, aut successoribus nostris exemplum dare volumus.

20. In eodem Capitulari 8. refertur petitio Populi ad præ-
dictum Imperatorem, in qua declaratur, quâ intentione, & quâ
formâ bona Ecclesiis offerrentur. Est autem forma hujusmodi;
Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in chartula tenentur inserta, pro
remissione peccatorum meorum, ac Parentum, & filiorum (aut pro quocumque
illas Deo deliberare voluerit) ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, Missarum-
que solemnibus, orationibus, luminariis, pauperum ac Clericorum alimoniis, &
cæteris Divinis cultibus, atque illius Ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde,
quod fieri nullatenus credo, abstulerit, sub pena sacrilegii ex hoc Domino Deo,
cui eas offero atque dedico, districtissimas reddat rationes. Huic formulæ
subjunguntur ista verba; Poni etiam in ea alias conjurationes, quæ enu-
merare longum est.